

Novj. št. 1022

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1008.

CHICAGO, ILL., 6. JANUARJA (JANUARY 6), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

CLANKI.

Dvojni strupeni plini.
Unija pullmanskih porterjev.
Socialistični glasovi v New Yorku.
Odbor za ohranitev strokovnih unij.
Prosperiteta in plača delavcev.
Ameriška vlada nima sreče.
Papež in davki.
Avtomobili in človeška življenja.
Zenske v Italiji ne smejo poučevati zgodovine.
Socialisti za svetovni mir.
Suhaške težave in hinavstvo prohibicije.
Nove stavbe v Chicagu.
Obletnica tragedije gledališča Iroquois v Chicagu.
"Hrvatski Glasnik" v novih rokah.
"Radnikov" urednik — agent provokator.
5,900 milj tlakovnih cest zgrajenih v enem letu.
Evropski, oziroma mednarodni trusti.
Odmevi na odmeve v Clevelandu
Slovensko zavetišče in njegov fond.

Država vladarjev, vera, socializem.
Stavbinska in posojilna društva.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

O društvu "Slovenija".
Novi odbor kluba št. 1, JSZ.
"Prid ven', hudič!"
Klub št. 1 za dom JSZ. in Proletarca.
Igralcem v drami "Tkalci".
Sodrugom in simpatičarjem v Waukeganu.
"Razvalina življenja".
Joe Robich odslovljen iz službe.
Listu v podporo.
Agitatorji na delu.
Izobraževalna akcija JSZ.

RAZNO.

Najden raj (Ivan Vuk).
Divji plameni.
Včičpci.
Ivan Grilec.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovenska Delavska Tiskovna Društva (Yugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

PRED 22. LETI.

JANUARJA 1. 1906 je izšla prva številka "Proletarca". Bil je skromen v primeri s številko ki jo imate v rokah, toda bil je mogočen glasnik delavskih interesov kakor je danes. "Proletarec" je bil DOLGO LET poleg "Glasila" SNPJ, edini glasnik slovenskega delavstva v Ameriki.

Ko je premagal nazadnjaštvo, in ko je v delavskih množicah vsled te naše zmage zavladal drugačen duh, so mnogi listi, last privatnikov ali pa male skupine delničarjev, spremenili svojo taktiko. Postali so "delavski". Trdili so in trdijo, da zagovarjajo "interese slovenskih delavcev". V resnici so jim interesi delavcev 99. briga. Njihov biznis jim je glavna briga. "Proletarec" ni konkurenčni list nobenemu listu. Ali naša naloga je delavstvu predočevati, da ni vsak list, ki pravi da je delavski, v resnici delavski in da ni vse zlato kar se svetli.

Prostituirano časopisje je zmešalo že marsikatero naše društvo, marsikatero ustanovo jugoslovanskega delavstva, in marsikateri drugače dober človek je zapeljan, ker nima dovolj močnega razuma, s katerim bi mogel zapopasti, da ga njegovi prijatelji varajo, ali pa, da so tudi oni prevarani.

Garancija proti mentalni korupciji med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki je Proletarec. "Proletarec" je primoral že pred leti razne slovenske bizniške liste, da so postali "delavski", neglede, kako so naprodaj republikanski in demokratski stranki ter raznim kompanijam, kadar iščejo pomoči za zavajanje poštenih, toda nepoučenih, obubožanih delavcev, kadar jih tirajo med skebe.

Proti mentalni korupciji, ki jo neguje laži-"delavsko" časopisje, je najboljša protiutež delavsko časopisje. Eden listov, ki se ni nikdar prodal in ni nikomur naprodaj, je "Proletarec". Sodrugji in somišljeniki, razširite ga.

Izkaz "Agitatorjev na delu", priobčen pred 14 dnevi, je vseboval lepo število zastopnikov, ki so poslali nad sto naročnin. Sedanji, ki je priobčen v tej številki, jih istotako izkazuje nad sto. Taki slučajji so v zgodovini tega lista redki. Ali izgleda, da ne bodo več redki, ampak reden pojav.

Slovenski in tudi drugi jugoslovanski delavci so se naučili spoznavati vrednost svojega glasila. In čim več jih spozna, da je "Proletarec" njihovo resnično glasilo, toliko boljše zanje in za vse delavsko gibanje.

I
48850

IV
48041

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1008.

CHICAGO, ILL., 6. JANUARJA (JANUARY 6), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

DVOJNI STRUPENI PLINI.

Strupeni plini, s kakršnimi so se seznanile armade v zadnji svetovni vojni, sicer niso bili popolna novost, a v takem obsegu na take načine za ubijanje na debelo se jih ni rabilo v vojnah nikoli poprej.

Ko so se nemške čete v boju proti "sovražniku" prvič poslužile strupenih plinov, se je svet zgražal in obsojanja ni bilo ne konca ne kraja. Nemci se na zgražanja niso ozirali, in zaveznikom ni preostajalo drugega kakor da se te morilne iznajdbe tudi oni poslužijo. Sredstvo proti sredstvu; strup proti strupu. Za obvarovanje pred nemškim plinom so iznašli maske, s katerimi so opremili svoje vojake. Za boj proti nemškemu plinu so zavezniški kemiki naglo iznašli svoje pline, v bistvu enake onim, ki so jih rabile nemške čete.

Streljanje in sekanje z meči je v navadi že dolgo. Posebno starodavno je prebadanje s sulicami, sedaj z bajoneti, in sekanje glav. Zato proti temu načinu bojevanja ni načelnega zgražanja. Kadar je vojna, se ljudje ene dežele ne objemajo z onimi v sovražni deželi iz ljubezni, ampak se pač spoprimejo z namenom da drug drugega zakoljejo, oziroma da eni premagajo druge.

In ker je to pravilo v soglasju s "civilizacijo", in ker so moritve v navadi od kar je človek človek, in so bile v navadi tudi poprej ko je bil še žival in nič drugega, je vojna dovoljena. Ne samo to. Šolske knjige vseh držav jo opevajo za največjo čednost, za junaštvo, za nekaj kar je v ponos "domovini". Vse armade so zmagovite — v šolskih knjigah. In vse države vzgajajo svojo moško mladež v duhu militarizma. Če si "lojalen" moraš stremeti po vojni, da pretepeš, da uničiš "sovražnika" in ga prisiliš, da poklekne pred teboj na kolena! To je "patriotizem".

Celo krščanstvo, ki ima božjo zapoved "ne ubijaj", blagoslavlja umore, ako se vrše na debelo. Zadnja vojna je imela blagoslov vseh krščanskih ver. Katoliški duhovniki v Avstro-Ogrski so blagoslavljali in navduševali avstrijske čete, italijanski italijanske, francoski francoske, nemški nemške, ameriški ameriške itd.

In to, kar so počeli in počno v imenu krščanstva, v imenu "domovine in vere", so še hujši strupeni plini kot oni, ki so jih spuščale na bojiščih armade druga proti drugi.

Vojna je dovoljena in nobena država jo ne prišteva med zločine. Gre se le za načine ubijanja. In ker so strupeni plini novost, in ker jih imajo na razpolago le tiste velesile ki so industrialno dobro razvite, in ki imajo bogate prirodne zaklade, je naravno, da se je takoj po končani vojni pričela velika propaganda proti strupenim plinom.

To se pravi — vojne se bodo dogajale tudi v bodoče. Vse sedanje vlade so v tem enotnega mišljenja. Vojne bodo, kajti vse države imajo "sovražnike" in vse računajo z možnostjo, da bodo "napadene". Nobena ne pravi, da ima proti katerikoli sovražne tendence in namene, ampak vse prisegajo, da jim je edino zato da se ohrani mir, da se klanje prepreči — toda . . . "če pa se dogodi da bomo napadeni, smo tudi na to pripravljeni . . ."

To je jezik državnikov, in v kapitalistični družbi ne more biti drugačen.

Kakor je res, da je človeštvo militarizirano bolj kakor je bilo, ravno tako je res, da je opozicija vojni večja kakor je bila.

Posledica te opozicije, ki je močna tudi v kapitalističnih krogih, je, da se sklepajo razne pogodbe in dogovori, katerih namen je "mirno reševanje sporov", in pa negovanje "prijateljskih odnosov". Washingtonska pogodba za reguliranje oboroževanja na morju, katero so sprejele Anglija, Japonska, Zedinjene države, Francija in Italija, je en rezultat protivojne opozicije. In je še bolj rezultat ekonomskih zakonov. Kajti militarizem samo žre, in nič ne producira. Kadar se spusti v klanje, ruši. In od l. 1914 do 1919 je porušil ogromno. Porušil je toliko, da je še sedaj, devet let po svetovni vojni, svet še vedno z ravnotežja.

Locarnski pakt med Nemčijo, Francijo, Anglijo, Italijo in Belgijo direktno in med drugimi deželami neposredno je istotako rezultat protivojne opozicije v javnem mnenju in v krogih, ki imajo odločujoč pliv. In tako vidimo na eni strani velike mirovne geste državnikov,

s katerimi nastopajo v vlogi mirovni angelov, na drugi pa tajne, zavratne pogodbe — dokaz, da je vojno v sedanji ekonomski uredbi nemoogoče izločiti.

Ali če ni mogoče odpraviti vojne — mislijo "dobri" ljudje na najvišjih mestih — tedaj naj se odpravijo, oziroma prepovedo vsaj gotovi morilni načini. Eden izmed teh, ki ga ne odobravajo, so strupeni plini. Pod vodstvom lige narodov so zastopniki raznih držav dolgo razpravljali, da li naj se smatra strupene pline med mednarodno legalna ali nelegalna morilna sredstva. Postavili so se na stališče "humanitarcev" in zaključili, da se rabo strupenih plinov v vojnah prepove. Ta sklep je znan pod imenom "Ženevski protokol proti rabi strupenih plinov v vojnah". Sprejeli so ga in ga dali v potrdilo parlamentom držav, pripadajočih ligi narodov in onim, ki niso v ligi.

V Zedinjenih državah se je takoj pričela mogočna propaganda proti ratificiranju ženevskega dogovora. Na čelo te propagande se je postavila Ameriška legija. Militaristični listi v New Yorku, Chicagu in drugje pa so rekli: Glejte, čemu naj Zedinjene države priznajo ta dogovor, ko pa so proti njemu ljudje, ki so izkusili, kaj pomenijo strupeni plini v vojnah!

Ameriška legija je organizacija vojakov iz svetovna vojne, toda tisti, ki v nji odločujejo, niso bili nikdar izpostavljeni kroglijam in plinom. Navdušujejo se za strupene pline in za militarizem zato, ker so militaristi in najeti, da ga negujejo. Zedinjene države imajo danes v kemiji prvenstvo. Druga v vrsti je Nemčija, ki pa se ne more svobodno gibati. Anglija in tudi Francija sta na tretjem mestu, Rusija komaj na četrtem. Armade vseh držav imajo topove, puške, strojnice in eroplane, in ta orožja se med eno in drugo ne razlikujejo veliko. Drugače je s kemičnimi pripomočki, kot so npr. plini. "Sovražnik" nikoli ne ve, kakšno iznenadenje ima zanj njegov "sovražnik". V tem je skrivnost, in vsled nje so vse manjše države in navidezno tudi skoro vse velike zato, da se prepove bojna sredstva kot so strupeni plini.

Vodilni ameriški kapitalistični listi, ki so glasniki ameriškega kapitalizma, poudarjajo, da ta dežela ne sme pristati v ženevski dogovor. "Mi imamo kemičnih sredstev na izbero — in plinov," pravijo. "In ker se ne smemo zanašati na obljubo nikogar, čemu naj se podpisujemo na dokumente, ki bodo že prvi teden prelomljen?" Ljudje čitajo in si mislijo: "Pravilno!"

Za delavstvo ni važno, kakšna orožja smatrajo velesile za legalna in moritvah na debelo. Kadar so delavski in kmečki očetje in sinovi poslani na bojišča, so poslani z namenom, da more. In ker more eni kot drugi, so žrtve na obeh straneh, tisti ki odločujejo, pa so daleč zadaj, da jih ne dosežajo ne krogle ne plini.

Važnejše za nas je vedeti, da so tukaj poleg strupenih plinov, ki se jih rabi na bojiščih, tudi drugi "plini".

Na primer "plini", s katerimi zastruplja vladajoči razred širokim masam možgane. Nobene vojne ne bi bilo več, če bi znalo ljudstvo trezno misliti. Propaganda vladajočega sloja pa skrbi, da drži ljudstva v nevednosti — da mu s pomočjo "strupenih plinov" zabranjuje trezno misliti.

In medtem ko vojaki vedo kaj so strupeni plini v vojnah, so v "mirnih časih" zelo redki, ke vedo, kaj so možganski "strupeni plini".

Ni je dežele na svetu, ki bi imela tako veliko časopisje, kakor Zedinjene države. Ni ga kraja, kjer bi povprečen stanovnik dobival toliko listov, kakor v tej deželi. Radio ni nikjer tako razširjen, kakor tukaj. Kino gledališča so v Zed. državah že dolgo "vsakdanja potreba", in nikjer na svetu jih ni toliko kakor tukaj.

Vsa ta sredstva so vporabljena ne le v vzgojevalne, ampak v zavajalne svrhe. Vzgojevalne vrednosti jim ne odrekamo. Toda kolikor je v njih te, je podrejena zavajalnemu vzgojevanju, katero je zapopadeno v militaristični in šovinistični propagandi. Časopisje zna spretno zamolčati vsako stvar, ki je protivna določenim namenom vladajočih; in zna spretno pisati "radikalno" in protimilitaristično, da meče masam pesek v oči.

Zastrupljanje človekovega razuma je najhujši strupeni plin. Države kakršne so, ga ne bodo "predpovedale". Odvisno je od mislečih ljudi, kedaj bodo hoteli, da izginejo najprvo strupeni plini ki motijo človekov razum, kajti dokler ne bo zadan udarec tem, bodo vporabljeni tudi vsi drugi strupeni plini v škodo družbe kot celote.

Socialisti za svetovni mir.

Vse socialistične konference mednarodnega značaja, ki so se vršile l. 1926, so razpravljale med drugim o potih in taktiki, s katero naj bi mednarodno socialistično gibanje čim uspešnejše nastopalo proti militarizmu in preprečevalo vojne nevarnosti.

Na konferenci dne 22. novembra v Luxemburgu so bile zastopane socialistične stranke Nemčije, Francije in Belgije, ki so se zedinile za enotno taktiko, katere namen je negovati prijateljske odnose med omenjenimi deželami, izpodbijati tla militarizmu ter z združenimi silami delovati, da se izboljša socialno stanje delavskega ljudstva. Sklenile so, da bodo enotno zahtevale v parlamentih in na tribuni javnega mnjenja, da zavezniki umaknejo okupacijske čete iz Porenja, da prenehajo z nadzorstvom nad nemškimi četami, in da se države zedinijo za splošno razoboroženje, ki naj se izvrši pod nadzorstvom lige narodov.

Odmevi na odmeve v Clevelandu.

Anton Garden.

(Nadaljevanje.)

Politična taktika "Ameriške delavske federacije (American Federation of Labor) sloni na ideologiji, "nagradi prijatelja in kaznuj sovražnika". Kakor v praksi, tako zanikuje to stališče A. D. F. tudi v svoji filozofiji obstoj razrednega boja, četudi je vidljiv na vseh konicah in krajih. Pozna se v delavnici, v političnem in socialnem življenju. Viden je v legislaturah in sodiščih, v listih, v ustanavljanju kompanijskih unij, v političnih kampanjah itd. Vse delavske strokovne organizacije so v objemu razrednega boja. A ga večinoma vendarle taje. Kot rečeno, A. D. F. ga sploh ne priznava, oziroma ga zanikuje.

Taktika "nagrajevanja prijateljev in kaznovanja sovražnikov" se ni pričela z A. D. F. Pričela se je že prej, kar nam dokazuje zgodovina od postanka delavskih organizacij (v tej deželi okrog sto let). V Zed. državah je dobila najtrdnjša tla skozi prošla tri desetletja, ko se je uveljavila pod vodstvom pokojnega predsednika A. D. F. Samuel Gompersa.

Teoretični nazor te taktike "nagrajevanja" in "kaznovanja" je, da je tisti kandidat ene ali druge kapitalistične stranke, ki je delavstvu najprijaznejši, "delavski prijatelj" in kot tak vreden indorsiranja. A. D. F. ima v Washingtonu poseben legislativni biro, ki registrira delovanje posameznih kongresnikov in senatorjev. Ta biro ima svoj sistem, ki "registrira", kedaj je poslanec delavski prijatelj in kedaj ni. Pred volitvami običajno pošlje kandidatom v kongres in senat vprašalne pole, na katerih so označene zahteve delavcev kakršne spadajo v zakonodajna telesa, in poleg teh so vprašanja, na katere naj kandidat odgovori z "da" ali "ne". Na podlagi odgovorov kandidatov in na podlagi njihovega prejšnjega rekorda, ako ponovno kandidirajo v zbornico poslancev in v senat, sestavi vodstvo A. D. F. s sodelovanjem tega svojega biroja listo "delavskih prijateljev", katere indorsira in jih s tem priporoči ljudstvu v izvolitev.

Te kandidate izbere izključno izmed republikancev in demokratov. Izjema je bil parkrat le V. L. Berger, katerega je indorsiralo centralno železničarsko glasilo "The Labor".

Ker torej A. D. F. in železničarske bratovščine, poznane kot "Big Four", teoretično in faktično delujejo v republikanski in demokratiški stranki, ju s tem priznavajo tudi za svoji stranki. Eni izmed vodilnih oseb v obeh unijskih skupinah so demokratje, drugi republikanci. V svrhu nestrancarstva so indorsiranja ta-

ko prirejena, da izberejo nekaj kandidatov od vsake izmed obeh kapitalističnih strank. To je potem "nestrankarska taktika".

Temu pravijo "progresivizem" in pa "nestrankarska politična taktika". "Enakopravnost" se je v prošli kampanji tudi zatekla k nji in naglašala njeno uspešnost v ameriški politiki.

"Nestrankarska" politična akcija A. D. F. in železničarskih bratovščin je ravno tako nestrankarska kot je npr. taktika Enakopravnosti "progresivna". Prve dve izbirajo delavske prijatelje med republikanci in demokrati, in isto je napravila v prošli kampanji tudi "E." Prejšnji članki pod tem naslovom so vam predložili sliko, v koliko je bila s svojo kandidatsko listo "Enakopravnost" progresivna in v koliko se v Clevelandu zanimamo za progresivnost.

V čem je taktika ameriških unij "nestrankarska"?

Ali je kje urednik, ki bi mogel reči, da je nestrankarska?

Mnogi izmed vodilnih odbornikov unij so ali republikanci, ali demokratje, ali pa so oportunisti, ki skačejo iz ene v drugo kapitalistično stranko. Ni ga vodilnega kandidata republikanske ali demokratske stranke, ki ne bi imel "delavskega indorsiranja". Dva kandidata v eni in isti državi se potegujeta za sedež v senatu, ali za guvernersko mesto. In oba imata v vsakem slučaju podporo "delavskih" voditeljev in unij. Ene so za republikanca, druge za demokrata. Izbiraj, ako moreš!

Vzemimo za primero prošlo kampanjo v Ohiju in volitve, ki so se vršile dne 2. novembra. Slika, ki jo tu podajam, je tragična — ZA DELAVSTVO in razveseljiva za kapitalistične interese. Vse unijsko gibanje v Ameriki, kar je vodilnega, nudi enako nestrankarsko sliko demokratske in republikanske stranke, z izjemo Minnesote.

William Green, predsednik A. D. F., je dal v prošli volilni kampanji senatorskemu kandidatu Atlee Pomerene-u v Ohiju "clean bill of health".

Po mnenju predsednika A. D. F. je Atlee Pomerene "delavski prijatelj". Enako mogočne železničarske unije pa so ravno tega Pomerene-a proglasile za sovražnika delavskih interesov. Do tega zaključka niso prišle zato ker so izven A. D. F., ampak na podlagi Pomereneovega delovanja v senatu proti železniškemu delavstvu.

To ni edini slučaj strankarskega "nestrancarstva" v unijskem pokretu.

V guvernerski kandidaturi je Ohio State Federation of Labor priporočila v izvolitev demokrata Donahyja, medtem ko je Cincinnati Federation of Labor (organični del iste državne federacije) priporočila v "delavskem interesu" republikanskega kandidata. Enakih primer bi lahko naštel več kolon, in ne bilo bi jim konca.

Vzemimo za primero še zadnje primarne volitve v Illinoisu. Frank L. Smith se je pote goval za senatorsko nominacijo na republikanski listi proti senatorju McKinleyju, ki je nedavno umrl. Smitha so indorsirali nekateri "vodilni" delavski politiki, med njimi predsednik illinoiske State Federation of Labor. Oglašali so ga kot progresivnega kandidata proti stari gardi v republikanski stranki, in tisoči so verjeli tej bajki. A za istega kandidata Smitha kot unijsko delavstvo je agitiral tudi multimilijonar Samuel Insull, načelnik glavnih elektro-železniških in plinskih družb v Illinoisu. Frank L. Smith je bil njegov kandidat, kateremu je dobesedno financiral kampanjo. Dal je zanj več kakor pa je zapravila socialistična stranka v desetih kampanjah v vseh Zed. državah.

Frank L. Smith je bil razglašen za delavskega prijatelja in bil dne 2. novembra tudi izvoljen v senat. Samuel Insull mu je dal vsa potrebna sredstva, in četr milijona je Insullu toliko kakor delavcu dvajsetak. A isti ta kapitalist, ki je financiral kampanjo "delavskega prijatelja" Smitha, je financiral tudi kampanjo delavskega "neprijatelja" Brennana. Ako bi zmagal slednji, bi zmagal Insull, in če bi zmagal "delavski neprijatelj" Brennan, bi istotako zmagal Insull.

A potem, ko se je pričela preiskava radi Insullovih kontribucij v kampanjski fond republikanske in demokratske stranke, in ko se je dognalo, da je Insull podprl kandidata obeh strank, to je, "delavskega prijatelja" in "delavskega sovražnika", so "progresivci" umolknili; a progresivci v Illinoisu, ki so vzeli gibanje l. 1924 za resno, so l. 1925 ustanovili svojo progresivno stranko, in tako njih ne zadene krivda za "neprogresivnost" unijskih voditeljev v Illinoisu.

Enemu kot drugemu izmed takih "progresivcev" v republikanski in demokratski stranki je delavstvo kot tako deveta briga, in demokratski kandidat za senatorja v Illinoisu se je tudi izrazil v tem smislu. V kampanjski literaturi pa sta imela republikanski in demokratski "indorsiranje" delavskih "voditeljev". Eni unijski odborniki so rogovilili za demokrata in drugi za republikanca. Oboji so prisegali, da so "progresivci", in Insull ter drugi kapitalisti so se smehljali, ker se zavedajo, da je zmaga v slučaju ene kot druge kapitalistične sranke samo njihova zmaga.

Slično se je dogodilo v prošlih volitvah v New Yorku. Brutalnost newyorške policije, ki jo je pokazala npr. tekom stavke delavstva v oblačilni industriji, jej splošno znana. Preko pet tisoč delavcev in delavk je aretirala. In kakor se delavstvo radi takih provokacij naglo razburi, ravno tako jih naglo pozabi.

Administracija mesta New York je v rokah

demokratske Tammany Hall, katera ima nele nečedno sedanost, ampak v zgodovini ameriške korupcije tudi umazano preteklost.

Vodja demokratske stranke v državi in mestu New York je "Al" Smith, sedanji guverner, ki je dobil to pozicijo dne 2. novembra ponovno. Razglašajo ga za največjega "prijatelja delavstva". Stavkarji so apelirali nanj, da posreduje njim v prid pri mestni administraciji, ki je v rokah stranke kateri on načeljuje. Ker se ni zmenil za apele, so ga newyorški socialisti pokazali delavstvu v pravi luči. Povedali so, da se delavci ne morejo zanašati na svoje "prijatelje", nad katerimi nimajo nikake kontrole.

In kdo je prišel na pomoč demokratu Smithu?

Mathew Woll, podpredsednik A. D. F., ter mu dal "clean bill of health". Ob enem se je obregnil ob stavkarje v Passaicu, katere sedaj vodi A. D. F. Načeljuje jim poleg Greena in drugih tudi Mathew Woll.

Zelo žalostna slika. A ni edina.

Absurdnost vseh absurdnosti "nestrankarske" politične akcije je razvidna med drugimi iz sledeče realne zgodbe v neki južni državi. V zadnji kampanji sa se potegovala za guvernerski stolček republikanec in demokrat. Oba sta zagovornika odprte delavnice; nasprotstva do organiziranega delavstva nista skrivala. Kaj naj v tem slučaju store zagovorniki "nestrankarske politične akcije"? To se nanaša na unijske kroge. Situacija je postala zanje pravi Gordijev voz. Železničarji so pričeli s "preiskavo" in dognali, da je eden izmed teh dveh kandidatov večji "open shoper" kot drugi. "Nestrankarstvo" so rešili s tem, da so indorsirali "manjšega" zagovornika odprte delavnice. Morda se to glasi nevrjetno. A je resnica. Nestrankarstvo samo na sebi je neresnično, a tisto kar počno take vrste "progresivci" v imenu nestrankarstva, je resnično, neglede, kako škodljivo je pravim ljudskim interesom.

(Dalje prihodnjič.)

Socialistični glasovi v New Yorku.

Socialistična stranka v New Yorku je dobila pri volitvah dne 2. novembra 1926 za svojega guvernerskega kandidata Pankena 83,482 glasov. S. Karlin, socialistični kandidat za sodnika na prizivnem sodišču, je dobil 100,412 glasov. Povprečno število glasov, ki so jih dobili kandidatje socialistične stranke, je 95,000. Prohibition Party je dobila za svojega guvernerskega kandidata 21,472, Socialist Labor Party 3,553, in Workers Communist Party 5,507 glasov.

“Odbor za ohranitev strokovnih unij”.

V New Yorku se posebno v unijah z židovskim člapstvom vrši že dolgo boj med takozvanimi komunisti, ki so prišli na vodstvo newyorškega lokala International Ladies' Garment Workers' Union in postali več ali manj vodilna skupina tudi v nekaterih drugih židovskih lokalnih unij oblačilne industrije, ter med tistimi unijskimi krogi, hočejo ohraniti unije unijam.

Komunisti v unijah so podrejeni vodstvu svoje stranke in Fosterjevi T. U. E. L. Delati morajo vse po navodilu iz uradov, ki navadno nimajo ničesar skupnega z unijo. In tako je nastala proti tej taktiki velika opozicija, kar je naravno. Članstvo vsake organizacije se bi branilo, da bi ji določali pot nečlani v svojem interesu, kar je mnogokrat, ako ne vedno, proti koristim direktno prizadetega članstva.

“Komunistično” vodstvo newyorških lokalov I. L. G. W. U. je pred mnogimi tedni proglašilo stavko, ki je bila ena izmed najdalgotrajnejših in ni še povsem končana. Ta stavka, ki je zadela tisoče delavcev v krojaških delavnicah, je vplivala pogubno na unijo. In namesto da bi bilo delavstvo solidarno, so komunisti svojo taktiko blatenja, napadanja in provociranja še poostriili.

Oblačilna industrija je v procesu reorganiziranja. Lastniki se na vse načine trudijo, da se osvobode kolikor največ mogoče unijske kontrole. Ta boj v uniji jim je prišel kakor nalašč. V blazni medsebojni vojni je I. L. G. W. slabela in izgledalo je, da bo v New Yorku iztrebljena, in tedaj se je pričelo med tistim članstvom, ki je drugače brezbrizno, živahno gibanje za očiščenje unije zunanjega komunističnega vodstva.

A. C. W. je že prej porazila komunistična prizadevanja, ki so stremela narekovati tudi nji pota in taktiko iz urada Fosterjeve-Ruthenbergove stranke. Ali skupine teh vročekrvnežev so motile seje vseh lokalov krojaških in krznarskih ter nekaterih drugih unij. Njihovi listi so polni obdolžitvev in napadov. V vsesplošnem vrvenju in anarhičnemu stanju posebno v I. L. G. W. v New Yorku se je organiziral “Odbor za ohranitev strokovnih unij”, ki predstavlja “enotno fronto” proti “komunistični” taktiki v newyorških unijah in v drugih, ki so prizadete. Vodstvo stavke newyorških lokalov I. L. G. W. U., ki se je v teku tednov spreminjala bolj in bolj v katastrofalen poraz, je prevzel glavni odbor unije in odstavil lokalne odbornike z motivacijo, da so s svojo nesposobnostjo spravili v nevarnost ne samo uspeh stavke, ampak tudi unijo.

Komunisti na drugi strani seveda zatrjujejo, da so zmagovali na vseh straneh, kajti njim

je tudi poraz zmaga, in zmaga poraz, če vodijo stavko nekomunisti.

Sedanji boj bo komunistom dokazal, da njihova taktika v unijah ni sprejemljiva, kakor ni bila v politiki. Vse, kar so prevzeli pod svoje vodstvo, je propadlo. Ponesrečile sta se jim obe konvenciji farmarske-delavske stranke, ponesrečile so se jim številne druge demonstracije, a v stanju so držati v New Yorku kakih pet tisoč in v Chicagu do 1500 ljudi na svoji strani, ki jih lahko dobe na svoje manifestacije in shode. Dasi so v stiskah za sredstva, jih imajo vendarle veliko več kot marsikakšen veliko večji pokret.

Politično je Workers Party shirala še predno je pokazala kakšen uspeh. V unijah izgublja kar je pridobila, in kar je najhujše v tem procesu je to, da trpe radi kapric voditeljev W. P. najnaprednejše unije, in ravno vsled tega je velik del istega članstva, ki je pred letom še vriskal na komunističnih shodih in ploskal vesolja njihovim gromovitim besedam, danes njim nasproten, in želi, da se unije ki so prizadete zopet pretvori v to kar so bile pred komunističnim “odrešenjem”.

Napaka članstva katerekoli unije je, da se normalno ne zanima za svojo organizacijo v dovolj veliki meri. Če v tej nepaznosti postane tudi vodstvo nepazno, če tira organizacije po potih ki ji je škodljiva, tedaj se članstvo navadno zbudi in namesto da bi izvolilo sposobno, pošteno vodstvo, drvi za hujskači, vodstvo pa izroči navadno še slabšim ljudem kakor so bili prejšnji.

“Odbor za ohranitev strokovnih unij” je zanimiv pojav, a ob enem za unije koristen. Bil bi še koristnejši, če bi bilo članstvo pametno od začetka ter držalo svoje unije v pravih mejah, namesto da skače v ekstreme, potem pa se izpostavi nevarnosti, da zaplove v skrajno reakcijo.

Papež in davki.

Posvetna Italija se je pred prihodom fašizma prijela načela, da naj da papež “cesarju kar je cesarjevega”, in mu je naložila davke. Plačeval jih je, a le težko se je ločil in desettisočakov lir, ki jih tako zelo rabi v svoje namene.

Poslednja leta, ko je Mussolini postajal prijaznejši vaticanu in mu dajal razne koncesije, se je lotil papež kampanje za znižanje davkov. Dobil je tudi to “bitko”, in davki so mu znižani za \$13,200 letno v ameriški veljavi.

“Ameriški Družinski Koledar” letnik 1927 je prekosil po vsebini in ilustracijah vse dosedanje letnike. Ako naročila še niste poslali, ne odlašajte.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

I.

ZDRAVNIK RIHARD KLINGER je sedel za pisalno mizo in gledal skozi odprto okno preko nizkih hiš na delavske naselbine, katere so plezale v ravnih črtah na hrib, ki je z ogromnih, zasločenim hrbtom obdajal vzhodno stran tega rudarskega mesta. Enoličnost teh zabojev, ki so tvorili posamezne črte, mu je rezala v oči, da ni mogel zapreti trepalnic, zakaj v večernem mraku ustvarjajo ti nestvori vsakovrstne prikazni, boreč se z jako svetlobo obločnic, ki vise nad okolico in se odbijajo od pečin kamnolomov in dnevnih odkopov, kjer se pripogibajo in vzdigujejo sence, ki križarijo s svojimi krampi po zraku. Nad njimi brne, živo skalo hrustajoč, vrtalni stroji, in brnenje se preliva v dolino, polno vsemogočne muzike zmagovitega dela.

— Tujec sem in ne veš tega pogleda, si je mislil zdravnik, ko mu je bilo pusto pri srcu. Zagrnil je okno in je prižgal luč v spalnico. Vsedel se je na rob postelje in je pričel premišljevaty to novo postajo svojega življenja in bi premišljeval še dolgo časa, če ga ne bi premotil bolniški strežnik, ki mu je prišel javiti telefonsko poročilo.

— Je nevarno?

— Ženska baje umira.

— Daleč?

— Tretja naselbina, številka 26. Dobro pol ure. — Opisal mu je pot, katere pa ne bi mogel lahko zgrešiti, ker je bilo vsepovsod polno čujočih in delavnih mravelj, ki bi pokazale smer, če bi bilo treba.

Ogrnil si je plašč in je stopil na cesto. Velikanska poslopja so stala ob cesti na levi strani, na desni pa je šumela reka, vsa umazana in smrdeča. Na levem bregu vode so se vlekle v nepregled podolgovate stavbe delavnic, v katerih so prepevala nakla, parni tolkači, dinami, žage in pile, dleta in sekire; pelo je vse orodje in od petja so se potresavale hiše. Pet tirov je bilo položenih po cesti in male lokomotive so se podile s svojimi vozički kakor smešne živalice z dolgimi repki. Črni kurjači, obsvetljeni od ognja teh železnih živalic, so bili podobni ognjenim jezdecem na črnih konjih.

— Čudovite igrčke, je bila njegova misel, toda ne vem, če so tile kurjači srečnejši, ko njihovi predniki, ki so sedeli na nerodnih vozovih in švrkali z biči po konjih?

Skozi visoka okna ogromne elektrarne so se blesketali jekleni obodi velikanskih koles di-

nam in votlo drhtenje je sililo v noč iz te zgradbe, ki je bila srce vsega mesta.

— Velika je svetloba teh iznajdb, ali še premala, da bi razsvetlila življenje teh ljudi, si je dejal, ko je šel mimo preklinjajočih težakov, ki so vzdigovali prevrnjeni stroj in rinili železne droge pod orjaško truplo, pritiskajoč jih potem v zboru k tlom.

Na razpotju je strašila prašna tovarna z velikimi dimniki, ki so se vzpenjali v noč kakor dolgi curki težkih misli. Stroji so hreščali in vekali in transmisije, ki so bliskovito drvele mimo motnih oken, so puščale v očeh, pravzaprav v možganih senco nerazumljivega pojma, katerega naglica je bila nepojmljiva.

— Ne morem doumeti, je preudarjal, hitrosti, s katero se razvija tehnika, ko je vendar ravno tako plod poglobljanja človeških možganov, kakor nauk o enakosti, bratstvu in ljubezni, ki pa ne napreduje — temveč še pada, se pretvarja, onečašča —

Dva pijana rudarja sta prihrumela izza ovinka glasno pojoč. In obregnila sta se ob Klingerja, ko sta ga zagledala.

— Ho, škric, spat!

In jo je drugi urezal s hruščem in vikom:

— Proletarcem liter vina,
kapitalistom terpentina . . .

— Ter rodi zveri z zanikerno razsodnostjo, s katero hočejo razbiti svet in zavladati ruševinam — je še nadalje mislil, ko je zavil v naselbino, ki je bila prilepljena po golem pobočju. Dolge kače pritličnih hišic so se spajale v drugo kačo visokih kasarn, ki so bile umazane in počrnele od saj. Po železnih ceveh je hrumela v reko črna voda iz rudnikov, ki so bili pod naselbinami. Železni tiri so bili speljani počez po pobočju na terasah, katere so sproti gradili z odkopano zemljo odsekanih hribov, ki so zakrivali obzorje.

Vsa ta planota, na skoraj nepreglednem griču, na katerem je čepelo mesto desetih tisočev rudarjev, je bila potisnjena pod visoke hribe, ki so zevali s svojimi prerezanimi telesi, obsevani z blede lučjo, zaviti v brnečo molitev vrtalnih strojev in v rezke krike razstrelb, strahotno v vrvenje pod njimi. Po tirih so se prerivale šabanke in motorji, pod stenami pa so se obračala silna dvigala kakor neokretni nosači pod težkimi tovari. Po zraku so se vozili po napetih žicah železni vozički tiho in enakomerno, vendar pa je napeta žica rahlo zvenela, kakor da bi visoko nad teboj brenčala velika žuželka. V cementnih kockah so vzdihovale sesalke, sredi planote pa sta se vrtela na vrhu visoke odsekane piramide dva široka kolesa, vsak v nasprotno stran, počasi, veličastno, noč in dan — in sta posegavala z votlimi rokami v globočino zemlje ter vzdigovala iz nje kakor iz pravljice, stotnije in stotnije junakov.

Klinger je premotril z dolgim pogledom, potem ko je prišel na vrh, to življenje in to žalostno pokrajino. Posamezna drevesa, ki so štrlela iz poteptane zemlje, so bila podobna čudovitim spačkom edinega rastlinskega življenja, ki je životarilo tu gori. Ves svet pokopan, zasut in posejan z žalostnimi hišami, vse iztrgano iz prsti in pomendrano, še nebo je bilo zastrto s tančicami dima, kakor da ni od teh ljudi, in zvezde so temnele v svetlobi obločnic. Tu niso peli ptički, niso letali metulji in niso cvetele rože.

— Svet je zapuščen in zapuščeno je ljudstvo, je spoznal in se je ozrl v dolino.

Pod nasprotnim holmom so se bleščale palače skozi vejevje divjih kostanjev in vrtovi so jih objemali. Bele stene in kristalni vodometi so se kopali v ognju žarnic.

— Tam ni svet zapuščen — toda tudi tam je zapuščeno ljudstvo, je še nadalje spoznal in je stopil k hiši številka 26.

Fant in dekle sta šepetala na klopi pred hišo in sta se prestrašila visoke postave, ki ju je vprašala po stanovanju rudarja Abrama.

Dekle je vstalo in ga peljalo po lesenih stopnicah, ki so škripale pod nogami.

— Tukaj je! Čakajte, pokličem ga!

Prav tiho je odprla vrata in odšla v no-trajnost. Kmalu se je vrnila z orjaškim rudarjem, ki je pozdravil zdravnika in ga peljal v sobo.

Na postelji je ležala Abramova žena. Jetika jo je udarila po licu in obrazu, da se je mrtvaška belina njenih lic spajala z belino sten. Nepremično je ležala na hrbtu in gledala v strop s steklenimi očmi.

Zdravnik se je vsedel kraj postelje, Abram pa je odšel v kuhinjo in se vsedel k ognjišču in nemo sta se spogledala s hčerko, ki je sedela ob nasprotni steni.

Čutila sta smrt. Naenkrat, mogoče še ta trenutek bosta začutila njeno bližino. Iz neznanih pokrajin se bo privlekla, tiha in strašna in bo zapustila praznoto in boleost. Kje si? bo spraševala srce in stene ne bodo odgovarjale.

Abram se je obrnil k hčeri.

— Kaj bo, Pavla? — Trepetala mu je siva brada in je bil mehak kakor otrok.

— Smrt. Po smrti pa bolečina in trpljenje.

Razumel jo je: Hči njegova — otrok črnih revirjev in trdih dni.

Tedaj je stopil zdravnik v kuhinjo in se je razgledal. Na Pavlo je krenil pogled, potem ob stenah na sključenega starca. In vsa ta trojica, ki je za hip živela skupaj, je mislila na smrt: zdravnik z blagodejnimi očmi, Pavla s črno lepoto, Abram starec in mož.

Klinger se je vsedel kraj starca in ga nagovoril:

— Abram, ali verujete v večno življenje, v radost in trpljenje po smrti?

— Ne verujem, gospod! Samo eno življenje poznam. Samo to življenje, ki je v naših telesih in v radost, ki jo je malo v življenju in v trpljenje, ki je preveliko, da bi se nadaljevalo še na onem svetu.

— Vi pa? je vprašal Pavlo.

— Samo to življenje je. Smrt je konec in potem nič več.

— Je konec in ni, je izpregovoril zdravnik.

— Je! mu je ugovarjal Abram. Smrt je odrešenje za telo in dušo. Tako se mi zdi, da ne more zapustiti duša telesa, če se je z njim rodila.

— Verujeta torej samo v to kar je?

— Da, je dejala Pavla. Vse drugo je nič. In čemu bi človek veroval v nič —?

Abram pa je zaslutil smrt. Preplašen je pogledal zdravnika in ga vprašal:

— Gospod, zakaj vprašujete tako?

Klinger ga je pogledal v izmučene oči. Pogledal je še Pavlo in odgovoril:

— Smrt je v hiši!

Vzdignila sta se onadva, Abram je odprl vrata in izginila sta v sobo.

— Dopolnjeno je, je vzdihnil zdravnik in je šel iz hiše.

Ko je stopil iz veže je obstal in se je zamislil:

— Bolest, ki jo občuti človek ob smrti svojega najdražjega je silna pri onih ki verujejo, patudi pri tistih, ki ne verujejo. To je znamenje, da živi v vseh, tudi v najvernejših nezavestna slutnja, da je smrt konec in nič več. Če bi jim bilo dokazano in jasno, da je snidenje po vseobčem koncu resnično, ne bi jim bilo tako hudo kot sicer. Ali pogled na voščeno truplo, ki se sicer samo izpreminja in ki je zopet osnova za milijonsko življenje, je tisto, ki prevrta žalujoče srce in položi v izdolbino zaključek: Nikoli več! Je tako pri črnih rudarjih in je tako v dolini v palačah in je tako pri vseh.

Obrnil se je v dolino in ogledoval. In je res bilo to mesto ponoči slikovito. Po holmih gorijo lučke, same svetle sestrice. Cel kos neba jih je. Velikih in majhnih, belih, rdečih, zelenih. Rdeči zmaji se pehajo po pobočjih z ognjenimi perjanicami in njih žvižgi kolebajo po ozračju kakor zamrli bojni kriki, dokler se ne razčesnejo ob strmih hribih. Polovica oken rudarskih domov je razsvetljenih in več: tam za tistim ga pričakuje vsa v trepetu, tam za tistim je vzdih porodnice — tam je pijana kletev in zopet za onim steklom je pesem in upanje.

Rihard Klinger je ugasnil luč in je zaspal. Na mizi pa je bila odprta knjiga, pisana od dneva do dneva. In je bilo zapisano tam na prvi strani:

Prebiram svoj krstni list in nič drugega ne vem, kot to, kar je zapisano tam:

Richard Klinger, nezakonski sin.
Mati: Marija Klinger, natakarica.
Oče: Karl Hess, rudar.

Boter: Josip Glazner, rudar in njegova žena Franciška.

Essen, dne 2. januarja 1888.

Za nekaj listov naprej:

Sam, praznota okoli mene. Ne matere, da bi me poljubila na čelo predno grem spat in ni očeta, da bi mu voščil lahko noč. Življenje je prazno, kadar mislim na vaju. Toda ni kadar mislim na druge. Kdaj že sem spoznal, koliko je nas takih, ki smo spoznali življenje že v mladosti, ki smo ga takrat živeli, da nam ga bo zmanjkalo za starost . . . Mati, oče! Da bi bila pri meni, kadar omagujem pod težo krivičnosti našega življenja — Da bi bila pri meni mati, četudi si se vlačuga spečala z vlačugarjem!

In veliko listov naprej:

Ojoj, kaj se godi z menoj! V nožnici mi tiči krvav nož, roke so krvave in krvavi so obrazi okoli mene. Kje smo? Kaj se je zgodilo z nami? Rohneje okoli nas, strelji, eksplozije, bojni klici, rjovenje blaznežev, stokanje ranjencev, preklinjanje sifilitikov . . . O, moje krvave roke! Človeška kri, omadeževana po človeku. Doba prekletstva naše zemlje, doba zveri, doba mesarjev — Hijenam se kolca po človeški krvi.

Pred Verdunom.

In potem še dalje:

Dospel sem med vas, moji dragi! Da vam služim, da vas pomilujem, da z vami trpim in se pripravljam za čase našega upanja. Povsod samo mi — mi žalostni, mi trpeči, mi zaničevani, mi upajoči — Čital sem nekoč o nas v knjigi, ki ji pravijo sveto pismo: Vi ste sol zemlje. Če izgubi sol svojo moč, s čim naj solimo?

Za nič je, za drugega ni, kakor da se zavrže in po človeku potepta. — Krist je bil pameten človek!

In na zadnjem popisanem listu:

Visoki dimniki nalikujejo dimnikom mojega rojstnega kraja. Tu sem kakor doma —

Nad mesto pa se je dvigala pesem ustvarjalčevega dela. Trkala je na okna, trkala je na srca. In še predno je zaspal, si je sam sebi oznanjeval:

— Povsod, kamorkoli sem prišel, sem videl enako. Ni je dežele, ni ga kraja, da bi bilo drugače. Povsod samo delo, delo, delo. Delo — Edino, kar je velikega na svetu, ki bo dvignilo zemljo iz njenih tečajev in jo približalo solncu! Toda, kakor da ni tako! Če bi veroval v sveto pismo, bi dejal, da je Satan vsemogočnejši na zemlji, Bog pa njegov vazal in pokorni hlapec — zakaj vse dobro, kar imamo od dela je nič, če primerjam rudarje in one, ki si laste zemljo — in vse to kar se pridela. Je nič! Slavospevi o delu se pretvorijo pri tem premišljevanju v strahovito ironijo, ki udarja s svojim hripavim smehom na naše duše, da prično besneti.

(Dalje prihodnjč.)

Unija pullmanskih porterjev.

Spalni vozovi na ameriških železnicah so z malimi izjemami last Pullman kompanije, ki je kakor marsikaj ameriškega, največja družba te vrste na svetu. Njeni spalni vozovi prepregajo vse železnice v deželi. Pullmanove kare nudijo potnikom gotove ugodnosti, ki jih v prvem razredu ni, zato potujejo vsi, ki morejo in jim je za komfort, v "pullmanu", pa bilo podnevu ali ponoči.

Vsaki "through" potniški vlak ima nekaj pullmanovih voz, večina boljših vlakov, posebno po vzhodu, pa sestoji izključno iz pullmanskih voz. Vsak "pullman" ima svojega porterja, ki dela povprečno 12 ur dnevno, vključivši nedelje. V enem mestu gre na delo, to je v vlak, v drugem neha in čaka, da se vrne po enakem poslu v drugem vlaku. Pullmanski porterji so vsi rekrutirani izmed črncev. Njihovo delo še ni toliko fizično težko — a tudi lahko ni — smatrano pa je za "manjvreden" poklic. Ljudje, ki strežejo drugim, so vedno smatrani za "manjvredne".

Plača pullmanskih porterjev je od \$72 do \$104 mesečno. Prve so deležni ob nastopu v službo, do druge pridejo stopnjema po dolgih letih službovanja. Na napitninah dobe povprečno od 20 do \$25 mesečno. Potniki torej pomagajo kompanijam plačevati njene delavce, in ker je v napitninah več ali manj degradacije, mora delavec, odvisen od nje, vedno stati nekoliko stopenj nižje od "gospoda", ki mu daje napitnino.

Že več let je med zamorskimi pullmanski porterji živahna agitacija, da se jih pridobi v bratovščino porterjev. Sedaj šteje že blizu sto tisoč članov. Kompanija je ni še priznala, odslovila pa je iz službe že marsikoga, ki je bil aktiven v organizatoričnem delu. Ustanovila je tudi svojo ("kompanijsko") unijo, in dala porterjem razne koncesije ter jim v gotovih kategorijah celo povišala plačo. To je izvojevala nova unija, ne da bi bilo treba stavke. Namen kompanije je porterjem dokazati, da jim je unija nepotrebna, ali učinek je ravno nasproten.

Glavni organizator unije pullmanskih porterjev je A. Philip Randolph. To je ena unija, katera je delo zamorskih in drugih ameriških socialistov in je ostala pod socialističnim vplivom. Ima tudi vso moralno podporo Ameriške delavske federacije.

Nove stavbe v Chicagu.

Chicago nagloma raste ne samo v prebivalstvu, ampak v stavbah. Malo je mest, kjer bi bila stavbinska industrija tako razvita kakor je po vojni v Chicagu. Stavbe vseh vrst, ki so se pričele graditi v Chicagu ali bile dograjene v letu 1926, stanejo \$465,488,500. Še pred tremi leti je bilo zelo težavno dobiti stanovanje, ali pa sobe za urade, danes pa je obojih v izobilju.

DRŽAVA VLADARJEV, VERA, SOCIALIZEM.

“Vera mora biti popolna, brezpogojna — slepa, brez dokazov.

Vera, ki zahteva dokaze, je nezanesljiva posoda. Dvom je kakor luknjica v steklenici.

Da se zavaruje zoper tako nevarnost, je vera sama o sebi razglasila, da je od Boga. Njen nauk je božje razodetje. Tako je dvom o njenih trditvah postal greh zoper Boga. In Boga samega je vera naslikala tako, kakor ga je potrebovala.

Predvsem skrivnostnega in nerazumljivega, kakor je sama nerazumljiva. Dala mu je človeško podobo, pa vendar ga je napravila breztelesnega. V nebesih sedi, in vendar je povsod, končen in neskončen obenem. Brezmejno je dober — oživljeno načelo dobrote; kljub temu je skrajno okruten. Vsegaveden je in absolutno moder; pa vendar dela reči, ki jih mora obžalovati; ustvarja, ko spozna, kaj je ustvaril, se pa skesa in uničuje svoje delo. On je princip pravičnosti; pa je vendar krivičen brez meje in primere. Ustvaril je človeka takega, kakršen je, slabotnega, grešnega; potem se pa znaša nad njim slabim in grešnim in nad njim se maščuje, ker ga je sam takega ustvaril!

Kam pride taka vera, če se premišljuje o njej! Če ni slepa, brezpogojna, če se je dotakne dvom, je kakor posoda, ki dobi luknjo. Kjer je misel, je pa tudi dvom.”

Vsak dan priporočamo delavcem, da naj postanejo socialisti. Ko to delamo, se ne vdajamo nobeni zmoti. Vemo, da jim veliko priporočamo, vemo pa tudi, da zahtevamo veliko od njih.

Priporočamo jim veliko, kajti socializem je velik. Nobenega gibanja nam ne morejo označiti sovražniki, ki bi imelo večji cilj. In ravno blazni bes, s katerim se zaganjajo vanj nasprotniki od vseh strani, je najboljši dokaz, da spoznavajo sami njegovo velikost. Kjer streljajo največji kanoni, tam niso komarji cilji.

Ali — veliko tudi zahtevamo od delavcev, kadar jim priporočamo, da naj postanejo socialisti. Drugače ne gre, zakaj človeštvu ne padajo veliki cilji v naročje kakor zrelo sadje. In socializem je cilj človeštva, vsega človeštva, četudi vodi boj zanj delavski razred.

Od delavca zahtevamo predvsem mišljenja.

To bi se marsikateremu zdelo malo. V resnici pa je to mnogo, zelo mnogo. V resnici pomeni to že samo na sebi revolucijo. Delavec, ki je resno začel misliti, je že puntar.

Spomniti se moramo, če hočemo to prav razumeti, da so dolga stoletja mogočne sile delovale name-noma in sistematično naravnost v nasprotni smeri. Vse vladajoče sile so hotele imeti podložno ljudstvo, udano, ponižno, poslušno. Vsi so smatrali narode za črede, ki bi bile izgubljene brez pastirja.

Država je bila skupina ovac, katero je mogel le kralj ali sploh vladar pametno voditi. Zategadelj tudi ni mogla masa imeti nobenih ciljev. Vladarjeva moč je bila cilj in namen. Iz tega se je povsem dosledno moral razviti nazor, da so narodi ustvarjeni za kralje in cesarje. Zgodovina vladarjev je bila zgodovina človeštva.

Tako se nas še v naših časih učili v šoli. Pravili so nam, kdo je bil Epaminondas in Cirus, Filip in Aleksander, Caesar in Dioklecian, Konstantin in Teodozij, Karol “Veliki” in Filip španski, Rudolf Habsburški in stari Fric, Napoleon in “dobri” Franc; poleg njih velja le še nekoliko generalov in ministrov. Narodi se imenujejo le kot priveski vladarjev.

Tako ljudstvo ni potrebovalo volje. Ta je bila poosebljena v veličanstvih. Kar je hotel kralj, to je molče “hotel” tudi narod.

Čemu bi bilo takemu ljudstvu treba misliti?

Ne le da mu ni bilo treba, ampak niti smelo ni. Kajti če bi bili ljudje začeli misliti, bi se bilo lahko zgodilo, da bi bile njih misli neenake, različne, in s tem bi bila prišla enotnost in sloga naroda v nevarnost — tista enotnost in sloga, katero je hotel kralj in ki je bila najvarnejša tedaj, če je bila vsa koncentrirana v eni sami osebi.

Absolutizem, na katerem so slonele države mnogo tisoč let, se je mogel opravičiti le s tako filozofijo, ki je smatrala človeka sploh za nizko, slabo bitje, nespodobno za življenje brez vrvi in biča. Milost božja, na katero so se sklicevali vladarji, je imela po tej filozofiji velik pomen. Kralji in cesarji so bili tiste izjeme med ljudmi, tisti nadljudje, ki jih je sam Bog izbral ter jim dal moč sposobnosti in razum za pastirje.

Vladarjeva volja je bila torej prava volja božja. Kajti v nebesih je imela svoj vir in od tam je prihajala naravnost v vladarja. Kraljeva usta so bila božji gramofon. Na tak način je mogla biti vladarjeva beseda le modra in dobra, ter je morala popolnomo zadostovati ne le njemu, ampak tudi njegovi čredi.

Zato je bilo tudi logično, da ni bilo državljanov; narod so bili podložniki vladarjevi. Kralj je po božji milosti vedel, česa jim je treba in kaj je zanje dobro; kralj je torej dajal zakone, in kadar je ukazoval, je bil Bog njegov šepetalec. Vpričo te zveze z nebesi so morali kraljevi zakoni obsegati vse, kar je bilo potrebno. Vsaka misel in volja izven zakonov bi bila odveč, bi bila nepotrebna, bi bila celo pregrešna, škodljiva.

Misel podložnikov bi bila že nevarna monarhiji sama ob sebi, monarhiji kot ideji. Čemu naj bi bil kralj, ako bi podložniki sami lahko mislili? Njegova ekselencija je upravičena s tem, da misli za ves “svoj” narod, za vso “svojo” državo.

Vsa vzgoja v absolutistični državi je imela namen napraviti dobre podložnike. Povsem dosledno je torej vzgoja izključevala samostojno mišljenje. Zvestoba do kralja je bila svrha, ki ji je kazala pot.

Vzpored z državo je korakala cerkev.

Tudi njen cilj je vlada. Tudi ona izvaja svoje pravice od Boga.

Podlaga njene moči je vera. Kar cerkev uči, moraš sprejeti za resnico, ako hočeš biti njen član. Vera je vez, ki spaja vso skupino; če se pretrga vez, se

razpade skupina. Torej je vera potrebna kakor vreča za moko.

Posode so važne naprave in imajo nekaj čudovitega. Voda, prosta, bo sledila prirodnemu zakonu teže; razlila se bo po mizi in z mize bo tekla na tla, pa se bo tam zopet raztekla. Če jo vjamem v ozko posodo, napravim iz te vode lahko stolp; kaplja tlači v njej kapljo, ali obenem drži kaplja kapljo. Ampak posoda mora biti cela; mala luknjica v njej zadostuje, da se izteče polagoma vsa voda, ki je stala nad njo.

Vera mora biti popolna, brezpogojna — slepa.

Vera, ki zahteva dokaze, je nezanesljiva posoda. Dvom je kakor luknjica v steklenici.

Da se zavaruje zoper tako nevarnost, je vera sama o sebi razglasila, da je od Boga. Njen nauk je božje razodetje. Tako je dvom o njenih trditvah postal greh zoper Boga. In Boga samega je vera naslikala tako, kakor ga je potrebovala.

Predvsem skrivnostnega in nerazumljivega, kakor je sama nerazumljiva. Dala mu je človeško podobo, pa vendar ga je napravila breztelesnega. V nebesih sedi, in vendar je povsod, končen in neskončen obenem. Brezmejno je dober — oživljeno načelo dobrote; kljub temu je skrajno okruten. Vsegaveden je in absolutno moder; pa vendar dela reči, ki jih mora obžalovati; ustvarja, ko spozna, kaj je ustvaril, se pa skesa in uničuje svoje delo. On je princip pravičnosti; pa je vendar krivičen brez meje in primere. Ustvaril je človeka takega, kakršen je, slabotnega, grešnega; potem se pa znaša nad njim slabim in grešnim in nad njim se maščuje, ker ga je sam takega ustvaril!

Kam pride taka vera, če se premišljuje o njej! Če ni slepa, brezpogojna, če se je dotakne dvom, je kakor posoda, ki dobi luknjo. Kjer je misel, je pa tudi dvom.

Torej je misel prepovedana in mora biti prepovedana. Kar je verniku nerazumljivo, mora sprejeti za svečo skrivnost, kar se mu zazdi absurdno, mora smatrati za pota božje previdnosti.

Tako je bilo stoletja in stoletja. Človek ni smel verjeti svojim očem, ne svojim ušesom, ne dokazom, če je bil sklep v nasprotju s tem, kar je vera sama učila. Misel, ki je iskala resnico, je bila puntarska, krivoverska, razkolniška; kazen ji je žugala na drugem svetu od Boga, ki jo je sicer sam zakrivil, ker ni in ne more biti ničesar brez njegove volje, ali da je bila stvar bolj gotova, so bile tudi natem svetu že ječe, grmade in drugovrstna morišča.

Država in cerkev sta si včasih prihajali navzkriž, ker sta obe hoteli ne le vladati, ampak tudi nadvladavati. Cesarji so odstavljali in nastavljali papeže, papeži so preklinjali in izobčevali cesarje s podaniki vred; bogi narodi so prihajali v največje neprilike, zakaj obe oblasti je bilo treba ubogati, misliti pa ni bilo dovoljeno, da bi mogel trpinčeni razum sam spoznati, kdo da ima prav. Kajti če bi se to pripustilo, bi navsezadnje še lahko spoznal, da nima prav ne eden ne drugi.

Zato sta se rajši "posvetna" in "večna" sila sporazumeli, če je bilo le kako mogoče; z združenimi močmi, podpirajoči druga drugo, sta dosegli toliko, da je bilo večinoma za obe dovolj.

Tudi nevarnosti mišljenja sta se na ta način najbolje ubranili. Država je s posvetnim mečem ščitila cerkveno vero, verkev je z nebesi in peklom varovala podložniško vero. Misliti ni bilo treba ne verniku ne

podložniku. Cerkvi in državi se je obtem dobro godilo; le ljudstvu ne.

In izza dolgih stoletij prepovedane misli in preklinjanega razuma prihaja socializem, apelira na razum, in ga poziva, naj misli.

Velika zahteva je to. Kajti misel je delo, pa še najtežje delo. Možgani milijonov so se ga odvalili, ker jim je bilo prepovedano.

Za fizično delo je vaja nujno potrebna. Sekira v izurjeni roki opravi stokrat toliko kolikor v neizurjeni. Urarjevi prsti so enako ustvarjeni kakor pometačevi; ali ta bi zdobil vsa tista fina peresca, s katerimi manipulira urar kakor žongler s svojimi krogli in noži.

Tudi duševno delo zahteva vaje. A tisoč in tisoč let je ni bilo. Je ni smelo biti.

Zdaj prihaja socializem, pa kliče: Mislite!

Veliko zahteva socializem. To zahteva, česar še nobena struja, nobeno gibanje ni zahtevalo.

Prej so ukazovali: Veruj! Vse so prinašali človeku gotovo: Znanje o postanku sveta, znanje o človekovem življenju in namenu, uredbe, zakone. Le vdati se je bilo treba in korakati po izkrčeni poti, kakor je bilo predpisano. Vsaka noga je bila privezana za trak, ki jo vlekel, kamor je bilo treba.

Zdaj mu pravi socializem: Verjemi to, o čemer se prepričaj! Izkrči si pot, kjer je ni! Misli in uči se, da spoznaš življenje in sebe! Z razumom si ustvari moč, da si boš mogel urediti svet!

Velikanska zahteva je to.

Ali nič ne pomaga; potrebna, neizogibna je.

Socializem pomeni osvoboditev ljudstva; ta pa ne more priti od nikogar, kakor od ljudstva samega, in le misleče, vedoče, razumevajoče ljudstvo je sposobno za to veliko delo.

Zato je treba trkati na glave, da nastane revolucija v možganih. Za vse drugo se ni treba bati; vse pride, če se le zdramijo misli množic.

Delavsko ljudstvo, ki bo mislilo, bo tudi spoznalo; tedaj bo našlo pota in sredstva za svojo osvoboditev.

Prosperiteta in plače delavcev.

Povprečna plača tovarniških delavcev je \$27 na teden. Povprečna plača delavcev v unijskih obratih je \$52.12 na teden. Iz slednje statistike so izpuščeni premogarji iz polj mehkega premoga, ker so bili več nezaposljeni kakor zaposljeni, in istotako so izpuščeni unijski delavci v tistih obratih, v katerih je bila nezaposlenost dnevna prikazen.

Povprečna plača neorganiziranega tovarniškega delavca je torej \$27 tedensko.

Povprečna plača unijskega delavca je \$52.12 tedensko.

Za to statistiko je odgovoren delavski department zvezne vlade, ki jo je izdelal in objavil. Trdi, da je zanesljiva, in najbrž je.

Iz nje je razvidno, prvič, da je organizacija delavstvu potrebna, in drugič, da je plača povprečnega organiziranega delavca še enkrat večja kot neorganiziranega.

Stavbinska in posojilna društva.

STAVBINSKA in posojilna društva imajo svoj izvor na Škotskem v Angliji. Prvo stavbinsko in posojilno društvo v Združenih državah se je ustanovilo 3. januarja 1831 v Philadelphiji, v katerega je na ustanovni seji pristopilo 38 članov. Danes je v tej deželi okrog 12.000 stavbinskih in posojilnih društev, katera imajo 8.554.000 članov in \$4.765.937.000 imovine. Stavbinska in posojilna društva so torej ogromna združna ustanova, edina, ki je vseskozi uspešna in je prišla naprej brez večjih nepravil.

Stavbinska in posojilna društva so najbolj narasla v preteklih petih letih. Danes jih je petkrat več kakor pred petnajstimi leti. L. 1920 jih je bilo 7.788 s 4.289.326 člani in \$2.126.620.300 imovine. Od l. 1920 do 1924 je število stavbinskih in posojilnih društev naraslo na 11.844, kot že omenjeno prej, in od l. 1924 do sedaj se je njihovo število zopet zelo pomnožilo, toda točne statistike pisec nima pri roki.

Stavbinska in posojilna društva v Združenih državah so svoje vrste delniška podjetja. Vsak član ima toliko glasov kolikor delnic. Delnice plačujejo največ na obroke, od 10 do 50c na teden za delnico. V teku let je delnica plačana in ob enem dobi član za vsoto vplačano na svoj delež od 5 do 6% obresti.

Zakoni posameznih držav, nanašajoči se na stavbinska in posojilna društva, niso v vseh enaki. Ohijjski dajejo npr. stavbinskim in posojilnim društvom več prednosti kakor illinojski. V ohijjska stavbinska in posojilna društva je mogoče denar vlagati kakor v hranilnice, medtem ko illinojski zakoni tega ne dovoljujejo. Stavbinska društva v Illinoisu pa so našla izhod s tem, da so izdale posebne delnice katere član plača takoj in se obrestuje po 6%, ako jih ne dvigne pred potekom petih let. V nasprotnem slučaju je obrestna mera nižja, vendar pa višja kakor v bančnih zavodih.

Stavbinska in posojilna društva so se razvila radi priložnosti, ki jo dajejo delavskemu ljudstvu hraniti "po centih". Povprečen delavec ne zasluži toliko da bi mogel vlagati svoje prihranke v banko ali celo špekulirati. Precej velik odstotek delavcev pa je v stanju nekaj prihraniti, in ta "nekaj" vlagajo mnogi v stavbinska in posojilna društva. Ti prihranki so dosegli vrednost pet milijard dolarjev, kar je, razdeljeno povprečno na člane, sicer malo, ampak delavci niso bogataši in nikoli ne bodo, zato je ta vsota, ako se jo motri s stališča zadružništva, vendarle zelo visoka.

Stavbinska in posojilna društva posojujejo svojo gotovino članom, kadar si kupijo posestvo, to je, stanovanjsko hišo. V tem je njihova druga najvažnejša vrednost. Član, ki si izposodi gotovo svoto, na vrednost svoje hiše, dobi v stavbinskem društvu posojilo po veliko nižji obrestni meri kakor bi ga dobil v banki ali pri zasebnih špekulantih.

Med ameriškimi Slovenci je precej stavbinskih društev, med katerimi so ena precej močna, npr. v državah Ohio, Pennsylvania in Illinois. Največje slovensko stavbinsko in posojilno društvo je v Clevelandu, ki ima svoje poslople in urade ter posluje kakor kak bančni zavod. Kontrolo v njemu imajo konservativci. Prvo slovensko stavbinsko in posojilno društvo v Chicagu je bilo ustanovljeno 29. sept. 1908.

Razmeroma jako veliko stavbinskih in posojilnih društev imajo ameriški Čehi. Svoječasno so se ustanovljala kakor podporne enote med ameriškimi Slovenci, samo še v večji meri. V prvih letih so se skoro vsa začela v salunih, kar bi lahko služilo prijateljem "moče" v dokaz, da se v salunih ni samo zapravljalo ampak da so imela v njih svoja središča hranilna društva. Član, ki je prišel na dan seje stavbinskega in posojilnega društva, v salun, je plačal dolar ali dva, ali 50c društvu na svojo knjižico, potem pa je šel k bari in približno toliko zapil, nekateri pa bare sploh opazili niso in so odšli kakor hitro so plačali svoj obrok. Vsepolno stavbinskih in posojilnih društev, posebno v večjih mestih, je imelo do pred nekaj leti svoja središča v salunih (pivnicah). Pozneje so se ta središča polagoma prenašala v urade zemljiščnih agentov in v banke rezidenčnih okrajev. Direktnega dobička od tega agentje nimajo, pač pa indirektnega. Stavbinska in posojilna društva so danes bolj pod kontrolo zemljiščnih agentov (real estate business) kot kedaj poprej. To seveda ne zmanjša njihove vrednosti. Ako bi bilo v njih več zadružnega kakor privatnega bizniškega duha, bi bilo bolje. Ampak tega je v Združenih državah še zelo malo, stavbinska in posojilna društva pa so vzlic tej hibi razmeroma dobro napredovala. Funkcionarji stavbinskih in posojilnih društev so navadno slabo plačani, pač ker te vrste zavodi ne špekulirajo ampak posojujejo svojo gotovino največ na prvo uknjižbo, in radi tega njihovi dobički niso tolikšni kakor dobički špekulantov in bank, ki za profite veliko riskirajo. V slučaju kraha plačajo stroške itak vlagatelji, bankirji pa prično čez nekaj let business z nova, ali pa se lote kakega drugega posla. Te male plače so vzrok, da so tajniki stavbinskih društev v mnogih, slučajih zemljiščni agentje, ker jim tajništvo služi za reklamo, ali pa kak bančni uradnik, zato da stavbinsko in posojilno društvo pod njegovo kontrolo služi za reklamo banki. Velika stavbinska in posojilna društva pa imajo stalno nameščene tajnike.

Kjer delavci morejo in če so v kraju kjer žive goji za prospeh stavbinskega in posojilnega društva, naj ga ustanove. Pazijo naj, da bo vodstvo vedno v sposobnih rokah, kajti sposobnost je v vodstvih stavbinskih in posojilnih društev ravno tako potrebna kakor v vsaki drugi organizaciji in podvzetju. Naloga delavcev, ki tvorijo ta društva je, da jih ohranijo pod vodstvom delavcev, seveda sposobnih delavcev, ter da jih ne puste izbrabljati za busineške, verske in druge sebične namene posameznikov. Stavbinska in posojilna društva so delavska ustanova in morajo služiti delavskemu ljudstvu.

X.

Avtomobili in človeška življenja.

V Illinoisu je bilo l. 1925 ubitih v avtomobilskih nezgodah 1.519 oseb, ali ena na vsakih 832 avtomobilov.

V Illinoisu je bilo imenovanega leta 1.263.177 avtomobilov, v državi New York pa 1.625.583. Proporcija ubitih ljudi z ozirom na število avtomobilov je bila največja v New Yorku. Illinois je bil na osmem mestu.

IVAN VUK:

NAJDEN RAJ.

(Pravljica).

Na nepoznano, strmo in visoko goro je plezal Človek. Z njegovega obraza je lil pot, ves pomešan s krvavimi kapljami. Roke, vse v žuljih, široke in krepke so se krčevito oprijemale ostrih pečin. Zakaj globoki prepadi so pretli pogoltniti Človeka . . .

"Ne, ne . . .", se je bodril Človek. "Treba vztrajnosti, treba napora. Samo slabiči omahujejo in se boje.

Z novo silo, črpajoč jo v veri v sebe, se je vzpenjal na vrh gore . . . Še nekoliko vratolomnih skokov, strašnih sunkov — in on zmaga . . .

Globoko so dihale njegove silne prsi, ko je postavil nogo na vrh gore. — Ozrl se je nazaj . . . Dolga je bila cesta, tam za njim se vijoča in naporna. Prepadi so bili ob njej in ostre pečine so prežale nanj . . . Z gozdom je bila obraščena in noč je bila na njej. Noč ponižanja in razžaljenja. Celih šest tisoč let je minulo, odkar so se zaprla za njim vrata raja, ki mu je izginil izpred oči. Pognali so ga iz njega, kot grešnika in vendar ni zagrešil nič drugega, kakor da je hotel biti enak enakemu.

S široko, žuljavo dlanjo si je otrl znoj z zagorelega, izbrazdanega od trpljenja, silovitega v volji, čela.

"Samo v sanjah sem ga gledal, izgubljenega . . .", je rekel. "Šest tisoč let ga že iščem. Dokler sem spráševal za cesto, ki vodi k njemu, so se mi posmehovali. Ko sem pa krenil, da najdem brez spraševanja, so se mi rogali in me psovali. Skušali so me zadrževati in tisočere ovire so mi stavili na pot. Jaz pa sem šel vkljub roganjem in vsem zaprekam, zakaj moja volja ne je gnala.

Stegnil je roko v dolino in ponosno dvignil glavo.

"In glejte, našel sem ga. Še s te gore mi je stopiti in postaviti nogo na prag. In tisto, kar mi je bilo ukradeno pred šest tisoč leti, bo zopet moje."

Položil je dlan na oči in gledal.

"Čudno, prečudno . . .", jej vzkliknil. "Koliko bogastva in kakšnega bogastva? Jaz pa mrem od pomanjkanja. Zemlja je rodila bogato, rudokopi so dajali dragocenosti . . . Človek pa je bil siromak neprestano . . . Kam je zginjalo bogastvo zemlje in darovi narave? Nisem vedel, dolgo nisem vedel . . . In, evo, tam leži nakupičeno. In vse to je bilo vzeto Človeku, ki je ustvarjal in položeno sem, kjer je ležalo brez koristi. Celih šest tisoč let . . . In celih šest tisoč let si je lastil vse to eden, ki se je oblačil v obleko gospodarja in ukazoval, da se ga mora moliti!"

Stisnil je človek mogočne pesti, da so zavalovale mišice. V živem spominu mu je ostal dogodek pred šest tisoč leti. Na ukaz boga, ki ni strpel, da bi mu bil Človek enak, je njegov sluga z gorečim mečem izgnal Človeka, ki je bil brez orožja iz raja njune skupne lastnine. Ker Človek ni imel slug, je podlegel onemu, ki je imel sluga.

Prezirljivo se je nasmehnil Človek pri tem spominu.

"Bal si se, da bi ne spoznal, da sem ti enak . . . Hahaha . . . Nisi vedel, da vseeno spoznam, prej ali slej in da te poiščem . . ."

Zamaknil se je v raj pred seboj in se zdajci zdrzil.

"Kakšna bitja hodijo tam po rajju? . . . Okrogle trebuhe, kakor sod, vsr v tančice oblečeni, okrog rok

zlate verige? . . . Roke mehke, mehkužne . . . Glej, glej, . . . Lomijo svoja hrbtišča pred tistim, ki se pelje mimo njih v zlati kočiji, z zlato krono na glavi . . . Kakor da vidim tistega ki me je neoboroženega in brez slug izgnal iz raja nekoč."

Gledal je pozorneje.

"Hej . . . kaj je to? . . . Pokleknili so . . . Molijo ga . . . On pa se smehlja milostno v zlato okovanim sužnjem svojim . . . Ha . . . Sedaj sem ga spoznal. Da, on je, ki me je vrgel iz raja. Le da je takrat hodil peš in krone ni nosil.

Oči človekove so se zaiskrile.

"Ej, raj moj izgubljeni . . . Še vedno te straži vojak z ognjenim mečem. Boji se gospodar, da bi se ne vrnil Človek. Šest tisoč let je od tistega časa in še vedno se boji . . ."

Jel se je spuščati v dolino. Poslednji in odločini boj se začelja.

"Nisem več tako boječ", je govoril, "kakor pred šest tisoč leti. Tudi ne tako neodločen, kakor tiste dni ko so me križali na križih rimske ceste. Dolgo iskanje in napor, poniževanje in razžaljenja, mučenja in porazi so me oborožili z mogočnim orožjem, ki zlomi tvoj meč, ti vojšček — hlapec krivičnika." —

Z naglimi koraki se je bližal Človek vratom raja.

Straža ga je pogledala. Neobičajna velikost je vzbudila v nji pozornost. Saj približno tako mu je gospodar opisal svojega sovražnika.

Potegnil je meč vojšček in njegov glas je bil surov:

"Idi, kakor si šel pred šesttisoč leti! Za tebe ni vstopa v raj, ker si izobčen."

"Ali si me spoznal", se je nasmehnil Človek.

"Proklet te je moj in tvoj gospod in te obsodil na delo. Kako bi te ne spoznal?"

Zopet se je nasmehnil Človek. Tako se nasmihata tisti, ki mu je žal, da mora storiti hudo nekomu in da to mora, ker mu je ovira k cilju.

"Moj gospod? . . . Jaz nimam gospoda. Človek sem, glej!"

Razširil je svoje mišičaste roke, polne žuljev.

Tesno je postalo vojaku pri srcu, ko je tam videl. In zamahnil je z mečem.

"Bogokletne so tvoje besede", je rekel in kazen zaslužiš. Beži od tod, dokler se nisem razsrdil in te ni zagledel tisti, kateremu služim in ki te je proklet."

Tedaj pa se je vzravnaval Človek v vsem svojem dostojanstvu.

"Ničesar se nisi naučil", je rekel s prezirom. "Hlapec si bil in hlapec si ostal. Zato ti je potreben gospod, ker sam ne znaš misliti in sam ne znaš hoditi. Vsem, ki ne poznajo sebe in ne verujejo v sebe, je potreben gospod. Zato je potreben vsem hlapcem in lenuhom, da jih tolaži v žalosti in straši v njih slabosti. Jaz sem pa — Človek. Sam svoj gospod in sam svoj bog. Zakaj premagal sem lakoto in žejo, mraz in vročino, prekoračil nešteto prepadov in skal. Nikogar ni bilo, da bi mi pomagal, nego v volji svoji sem bil sam svoj pomočnik. Nikogar ni bilo, ki bi me tolažil. Jaz sam v volji svoji sem bil sam svoj tolažnik. Zakaj nikogar ni, ki bi bil to, kar je Človek. Ukrotil sem sile prirode, ki so strašile slabiče, da so jih molili. Prisilil sem jih, da mi služijo. Jaz — Človek . . . Delo, ki je bilo proketo radi mene, sem odrešil in poveljal. Jaz — Človek. Nekoč nisem znal, da ime Človek ni sramota, nego da je to ime, kakor ime Bog. A ko sem uznal, sem se napotil in glej, tu stojim . . . Duh moj revolucionarni me je gnal, z njih sem iskal — svo-

jo lastnino. In sedaj, glej, sem tu, da jo vzamem v svojo last."

Vojščak je preplašen nastavljal svoj meč. Ogenj je sikal in zemlja se je potresala pod nogami. Ali Človek je udaril s silno pestjo in stopil v raj.

Radost in dostojanstvo je bilo v njegovih očeh v tistem trenutku mogočne zmage.

"Pozdravljen, raj", je rekel. "Nisem trpel zaman in zastoj se nisem boril. Odrešenje sem ti prinesel in Delo sem poveljal . . ."

..... in čudno . . . Nikogar ni bilo več, ki bi si upal Človeka drugič izgnati iz raja . . .

"Radnikov" urednik -- agent provokator.

Zadnji dve besedi v gornjem naslovu sta močni in na mestu. Kajti vsakdo v delavskem gibanju, ki namenoma laže, namenoma potvarja resnična dejstva zato da bega delavske vrste, da seje mednje razdor in nezaupanje, je agent provokator, pa ako je za tako delovanje plačan direktno ali ne.

"Radnik" z dne 31. decembra poroča 14 dni staro "novico", da je "pobegnil" iz Italije socialist Turati, direktor "Avantija". Novico zaključuje:

"Turati je izjavilo, da mu je nemogoče dalje živeti u Italiji pod vječitom grožnjama fašista.

Fašisti sada progone in svoje saradnike "socijaliste".

Take "notice" in vesti imajo samo en namen: Služiti reakciji. Ako je urednik "Radnika" toliko ignoranten da tega ne ve, je resnica vseeno ista. Opazke kot je prej citirana so vedno napisane samo z enim ciljem: oslabiti delavsko gibanje, kar je v korist reakcije in kapitalizma.

Človek, ki zapiše v "radničkem" dnevniku na prvi strani, da fašisti sedaj preganjajo svoje zaveznike in sodelavce socialiste, ni nič drugega kakor agent provokator, ali pa čisto navaden lump.

Dejstvo je, da se je komunistična stranka v Italiji gibala svobodnejše kakor socialistične skupine. Dejstvo je, da so bili socialistični listi zatrti, da je bil tajnik unitarske soc. stranke Matteotti umorjen, da so fašisti to stranko proglasili za nelegalno in prepovedali njene liste, medtem ko je bila kom. stranka še vedno svobodna "stranka" in jo je zadela usoda razpušta šele ko je fašizem prepovedal vsako socialistično organizacijo in je v tej prepovedi bila vključena tudi kom. stranka, in dejstvo je, da so pred dobrim letom ameriški kom. listi sami pisali, da so fašisti pomorili tisoče socialistov in le par, sto komunistov in napravili prvim stotisoče škode pri rušenju socialističnih lokalov, tiskaren, knjižnic, domov itd.

Pa pride bivši zottijevec, bivši francjožefov petoliznik in "duhoborec", ki ni radikalen drugače kakor za plačo, in zapiše, "fašisti sedaj preganjajo tudi svoje sodelavce socialiste".

"Ameriški družinski koledar" letnik 1927 je med čitatelji našel natančno tak odziv kot smo naglašali predno je bil razposlan. Vsebina in ilustracije so vsem po volji — vsem ki so v stanju razločevati med dobrim in slabim čitvom in med slikami ter umetniškimi slikami.

Slovensko zavetišče in usoda njegovega fonda.

(Sledeče pojasnilo George L. Brozicha, blagajnika Slovenskega zavetišča, je bilo objavljeno v "G. N." z dne 20. dec. 1926. Ponatiskujemo ga v informativni namen. — Prol.)

Ker mi je slučajno prišel v roke izrezek iz "Glas Naroda" z dne 9. decembra l. 1926. zeleč pojasnila glede Slovenskega Zavetišča, hočem tukaj objaviti sledeče:

Kaj se je o tem pisalo v slovenskih listih v zadnjih par letih, mi ni znano, ker nisem v tem času prejemal nobenega, niti nisem imel prilike jih dobiti v roke; direktno ali osebno tudi nisem bil o tem nobenkrat vprašan.

Ideja Slovenskega Zavetišča se ni porodila v Chicagu kakor se je pisalo, ampak pri osebju Narodnega Vestnika v Duluth, Minn., leta 1912; Josip Koshak in Ivan Zupan sta bila prva, ki sta začela pisati o tem in nabirati prispevke potom Narodnega Vestnika.

Akcija je kmalu postala precej popularna, in po več naselbinah se je začelo nabirati darove. Skoraj vsi slovenski listi so bili naklonjeni in so pisali v prid Zavetišča.

V Chicagu se je osnoval nekak začasen odbor, ki je tudi nabiral prispevke v to svrhu; ta je tudi sklical prvo zborovanje, ki se je vršilo v Chicagu v začetku leta 1913.

Pri tej priliki so bili imenovani v glavni in izvrševalni odbor po en zastopnik od vsakega lista, ki je deloval za to akcijo, in zastopniki podpornih Jednot, ki so se strinjale s to idejo.

V glavni odbor so bili izbrani Frank Sakser, predsednik; Paul Schneller, podpredsednik; Frank Kerže, tajnik in Geo. L. Brozich, blagajnik.

Navdušenje je bilo precej povoljno, dokler se ni pojavila svetovna vojna. Od onega časa naprej se je zanimanje čedalje bolj manjšalo, dokler ni popolnoma zaspalo.

V tem času se je nabralo v ta sklad približno \$4,000.00 kakor je razvideti iz sledečega računa, ki tudi kaže posamezne darovalce večjih svot:—

Frank Sakser	\$ 450.00
Geo. L. Brozich	350.00
Nabrano po:	
Narodni Vestnik, Duluth, Minn.	743.80
Frank Kerže, tajnik	637.03
Začasni Odbor, Chicago, Ill.	566.11
Razni tajniki društev in drugi nabiraleci	231.59

Skupaj \$2,978.53

Narasle obresti 1,071.32

Skupna svota \$4,049.85

Bolj podroben račun je bil že svoječasno priobčen.

Kar se tiče denarja, ki je bil nabran za Zavetišče, moram povedati, da sem ga skupaj z mojimi prihranki vred vložil v neko posestvo, katero je kazalo izvanredno dobro varnost. Podjetje ni do danes koristonosno izpadlo vsled nepričakovanih zaprek, katerih jaz nisem mogel preprečiti.

To sem storil popolnoma na svojo lastno odgovornost in v tem priznam, da nisem postopal pravilno.

Izjavljam pa, da nisem storil tega z namenom izkoristiti svojo pozicijo pri Zavetišču. Razmere so nanesle, da sem postal sam žrtev prevelikega zaupanja drugim, (o čemur bom mogoče imel še priliko spregovoriti) in tako sem danes sam največ prizadet.

Denar, kateri je bil meni zaupan, bo enkrat, mogoče kmalu, povrnjen z obrestmi vred, zato bom skrbel do moje skrajne moči.

Nobenemu ni bolj hudo, kakor meni samemu, da ga ne morem takoj izročiti, ker vem, da bi se danes lahko obrnil za druge potrebe rojakov, katere so tudi meni pri srcu in katerim bi sam rad pomagal, kakor sem to večkrat storil v prejšnjih časih.

Onim, kateri so sami kaj darovali za Slovensko Zavetišče drage volje dam podrobnejše podatke, ako se obrnejo na mene direktno.

Na kritiko onih pa, ki niso nikdar prispevali ne za to, niti ne za kako drugo dobro stvar med našimi rojaki, se ne bom oziral.

Za vse svoje delo pa sem pripravljen odgovarjati sam.

GEO. L. BROZICH.

Za vse svoje delo—pravi Geo. L. Brozich—je pripravljen odgovarjati sam. A vendar je to prvič, da se je oglasil od kar je izginil s pozornice našega javnega življenja, izgubil blagajniško pozicijo pri eni pomembni organizaciji kateri je dolgo načeljeval, prenehal biti politična osebnost na železnem okrožju Minesote, oziroma na Elyju in vse to, ker je nazadoval v gospodarstvu vsled ponesrečenih spekulacij.

To da je riskiral svoje prihranke v letovišče ki ni ničesar obetalo, je njegova stvar. Ali to, da je riskiral tudi fond Slovenskega zavetišča v namen svojih spekulacij, je pa javna stvar. Verjetno je, da je sam najbolj prizadet, ali to nikakor ne opraviči njegovega ravnanja z denarjem Slovenskega zavetišča.

Ni verjetno, da mu je izrezek iz "Glasa Naroda" z dne 9. dec. to leto le slučajno prišel v roke. To ni bil slučaj. Niti ni verjetno, da sploh ni vedel kaj pišejo listi, in da ni bil direktno nobenkrat vprašan, kaj je z Zavetiščnim denarjem.

Neoziraje se na te njegove trditve, dejstvo je, da sedaj priznava, da tistega denarja nima, izraža pa upanje, da bo enkrat, mogoče kmalu povrnjen. Morda . . . Morda tudi ne.

Tukaj pa pade odgovornost tudi na ostali odbor. Ali ga je Brozič kedaj vprašal, če mu dovoli vzeti denar iz banke ter ga vložiti v neko posestvo, katero je "kazalo izvanredno" dobro varnost? Frank Sakser, predsednik Slovenskega zavetišča, je bankir. On je moral poznati ustroj elyske banke, v kateri je imel Mr. Brozich precejšnjo besedo, dokler mu jo niso vzeli. Moral bi se informirati o vlogi zaena z ostalim odborom in moza bi morali držati pod varščino ki bi bila "varna". Tako pa je menda varščinska družba preje prišla na sled "vlaganju denarja v posestvo ki je "izvanredno dobro obetalo", ter umaknila svojo garancijo.

Denarja torej ni več tam kamor je bil poslan. Če bi fond še obstal, bi znašal danes z obrestmi, kot pravi blagajnik Zavetišča sam, \$4,049.85. Vrnil ga bo, kadar, in če ga bo mogel. Nabranega v ta fond je bilo na podlagi sedanjega poročila G. L. Brozicha \$2,978.53, drugo so obresti. Ameriški Slovenci so torej faktično zbrali v Zavetiščni fond malo manj kot tri tisoč dolarjev, in ne pet do šest tisoč, kot je bilo večkrat naglaševano poslednje čase.

Listi, ki so delali najbolj za to Zavetišče, so bili v prvi vrsti "Narodni Vestnik", "Glas Naroda" in "Glas Svobode". Prvega je urejeval tedaj Ivan Zupan, sedanjji urednik "Glasila KSKJ." Izmed posameznikov se je za stvar trudil Frank Kerže, ki je šel l. 1916 na pittsburghsko konvencijo SNPJ. da jo pridobi za aktivno sodelovanje in istega leta na konvencijo JSKJ. na Eveleth. Pravi, da je imel s temi poti mnogo stroškov, ki jih je pokrtil s svojimi skromnimi sredstvi. Soodgovornost, ako je tu govora o soodgovornosti, polaga tudi na liste in organizacije, ki so bile če ne drugače vsaj poimensko v zavetiščnem zastopstvu, v katerega so uradno pristale.

Ako je temu tako, tedaj pač pade krivda na vse v toliko, ker se to zastopstvo ni pobrigalo da bi fond prišel pod direktno kontrolo organizacij. Mr. Kerže zaničava, da bi mogel biti on odgovoren za čine blagajnika, kajti vsak uradnik je odgovoren sam za svoje delo. Denar sta imela od početka "Narodni Vestnik" in "Glas Svobode", potem ga je dobil v oskrbo Brozich kot blagajnik zavetišča. Takrat je imel absolutno zaupanje, čeprav je bilo znano, da več ali manj vedno špekulira. Tudi "Narodni Vestnik" in njegova tiskarna je bilo spekulativno podvzetje, ki je njemu, in še par drugim, prineslo veliko izgubo.

Služaj s Slovenskim zavetiščem dokazuje, da je v naših razmerah najboljša, ako vodijo take akcije organizacije, oziroma da so te odgovorne za blagajno. Zavetišče bi navsezadnje itak služilo članstvu pomembnih organizacij.

Tako je stvar glede Zavetiščnega fonda končno pojasnjena, vsaj kar se tiče njegove imovine. Nekateri, ki so vedeli v kakšnih okoliščinah se nahaja G. L. Brozich, so najbrž tudi vedeli kako ali vsaj sumili, kako je s tem fondom. Pojasnila v javnosti ni bilo, dasi ga je želala, kajti javnost je vedno radovedna, in bi bilo boljše, da ga je dobila takoj.

Po Brozičevim izkazu, ki je bil objavljen v "G. N." in je ponatisnjen tu, znašajo manjši prispevki \$2,178.53, dva večja pa \$800, skupaj \$2,978.53, in obresti \$1,071.32.

Veliko je bila vprašan, kje je teh par tisoč dolarjev, in marsikdo je govoril o krvavih žuljih. In sedaj je pojasnjeno. Bili so investirani v posestvo, ki je izvanredno dobro kazalo. In v tem "izvanredno dobro kazalo" tiči vsa skrivnost Zavetiščnega fonda. In pa v rahlosti odbora Slovenskega zavetišča.

ZAUPANJE V MOLITEV.

Desetletni Vilček je prišel na stričevo farmo, kjer se je kar zagledal v krasnega žrebička. Drugi dan, ko je pomagal stricu, kolikor je le mogel, si je naredil pogum in je naprosil strica, da naj mu da žrebe.

"Kaj ti prihaja na misel?" ga je zavrnil stric. "To žrebe je preveč dragoceno, da bi ga komu daroval, kaj še tako majhnemu fantičku. Ali imaš tako rad žrebeta?"

"Rajši kot vse drugo," je trdil Vilček.

"Povem ti nekaj," ga je poučil stric. "Če tako močno želiš žrebe, moraš moliti, da dobiš katero. Kadar si česa od srca želim, molim prav goreče, pa tudi dobim."

"Kaj res?" se je začudil deček; "tedaj mi pa vendar lahko daš žrebe, pa moli potem, da dobiš drugo."

Agitirajte za razširjenje "Proletarca".

Ameriška glasba.

F. L. I. S.

Amerika je vso svojo kulturo, glasbeno in drugačno, črpala iz evropskih virov, pa ni še razvila na glasbenem polju ničesar tako tipično lastnega kot je italijanska, francoska, nemška ali ruska glasba. Vendarle, poskusi v tej smeri so jako nadebudni. To veija zlasti glede Združenih držav. Nekateri odločno ameriški glasbeni ideali in nekateri ameriški tipi narodne glasbe imajo tendenco, da postanejo tradicionalni in radi čim dalje širše delavnosti na tem polju in rastočega zanimanja s strani občinstva zalagajo kakor vse kaže — temelje, na katerih se gradi reprezentativna stavba narodne glasbene umetnosti.

Ameriška glasba je bila v početku povsem evropska. Himne puritanskih kolonistov, angleški posvetni napevi in zgodnje "ballad-operas" (igre s petjem), ki so jih angleški kolonisti skupaj s tolikimi potezami socialnega intelektualnega življenja prinesil s seboj iz domovine, je bilo vse, kar je zadostovalo glasbenim potrebam, cerkvenim in posvetnim, prvih kolonistov. Muzikalne zabave in "ballad-opera" so se pojavile v kolonialnih mestih že l. 1731.

Bilo je tekom dobe pred Ameriško revolucijo, ko se je zasejalo seme ameriške narodne pesni. V porečje Mississippija so zamorski sužnji prinašali odmeve primitivnih afrikanskih napevov. Brodarji in čolnarji po rekah in jezerih so razvijali svoje poklicne popevke in gorjanci v Apalaškem pogorju so ohranjali svoje angleške balade iz stare domovine. V New Orleansu porodila se je neka kreolska muzika iz zmesi španskih, francoskih in zamorskih elementov, dočim v misijonih in "haciendas" Californije je španski glasbeni vpliv zapuščal svoje sledove.

Vojna za neodvisnost je sama ne sebi doprinesla le en glasebni prispevek: "Yankee Doodle" je postal narodna pesen.

Narodno ujedinjenje prejšnjih kolonij pa je uhodilo pot za večje glasbeno delovanje. Leta od Revolucije do Civilne vojne so bila doba narodne rasti in razvoja v vsem in tako tudi na glasbenem polju. Francoska opera je postala del socialnega življenja v New Orleansu že v poznih letih 18. stoletja; "Barbiero di Siviglia" se je tam prvič predstavil že l. 1810. Rossini in Mozart sta cvetela od l. 1825 do 1848 v mnogih gledališčih. Ali dasi se je opera in oratorij izvajal v mnogih večjih mestih, še le usodepolno leto 1848 — leto evropskih revolucij — začne dobo intenzivnega negovanja evropske glasbene umetnosti z njenim doslednim vplivom na ameriški glasbeni napredek. Veliko število nemških izurjenih glasbenikov se je pred reakcijo zateklo v Združene Države. Od tega leta do začetka Civilne vojne opazujemo stalen razmah muzikalnega razvoja. Na Jugu so bogati "planterji" Louisiane in Mississippija poletali po zimi v New Orleans s svojimi ženami in hčerkami, kjer se je opera igrala po trikrat na teden. V severnih mestih, zlasti v New Yorku, se je vršila stalna procesija evropskih virtuozov. Triumfi švedskega slavčka, primadone Jenny Lind, ki jo je podjetni Barnum Bailey vodil širom Amerike, živijo še v spominu današnje generacije. New York je celo doživel predstave prvih ameriških oper ("Rip van Winkle" l. 1845 in "Leonora" l. 1848).

Ameriški ustvarjajoči ženij se začne pojavljati v znanosti, literaturi in umetnosti. Glasba tudi ne zastaja.

Stephen Collins Foster (1826-1864) piše svoje balade, v duhu plantažnih napevov. Te postanejo prve ameriške narodne pesni. Mnogo sovremenikov posnema njegov otožni in sentimentalni stil. Mnogo Fosterevih pesni je še danes popularnih in jih vsak ameriški otrok pozna, n. pr. "Old Kentucky Home", "Old Black Joe", itd.

L. 1824 je bila ustanovljena New York Philharmonic Society, prvi pomembni ameriški orkester in prvi izvajatelj Wagnerjeve glasbe. Vokalni in instrumentalni koncerti so postali vedno bolj pogosti. Dasi so Francozi, Angleži in Talijani prispevali svoj del, vendarle so bili Nemci glavni činitelj v muzikalni organizaciji Novega sveta.

John K. Paine se je pojavil kot eden izmed prvih ameriških skladateljev, sposobnih pisati v širših oblikah opere in simfonije.

Civilna vojna je oživila in popularizirala najbolj znane ameriške patrijotične popevke, zlasti "Marching through Georgia" severnjakov in "Dixie" južnjakov, kakor tudi mnogo drugih koračnic in bojnih pesni, ki so do danes ostale lastnina ameriškega naroda. Glasba v teh burnih letih je bila podrejena le vojnim ciljem. Inter arma silent Musae.

Po zvršetku Civilne vojne je pa nastopila doba intenzivnega muzikalnega delovanja, tekem katere umetniški razvoj stoletij dozori v par stisnjenih desetletjih. Glasbene šole in konservatoriji so se ustanovljali povsod v vedno rastočem številu; glasba je postajala del rednega šolskega pokuda. Ameriški dijaki so šli v inozemstvo, zanimanje širšega občinstva za boljšo cerkveno in posvetno glasbo je rapidno raslo.

Theodore Thomas je s svojim orkestrom populariziral orkestralni koncert in simfonično glasbo vseh velikih mojstrov; njegovemu vzgledu so sledili drugi. Boston Symphony Orchestra si je stekel zaslužen svetovno slavo in služi za vzor drugim simfoničnim orkestrom. Opera, najprej v Academy of Music in od l. 1883 v Metropolitan Opera House, je postala briljantna stalna poteza newyorškega glasbenega in socialnega življenja. Profesionálni ansambli komorne glasbe, zlasti Kneiselov kvartet, čigar član je bil Hrvat Prof. Louis Svecenski, so postavili temelje za današnji razširjeni kult komorne glasbe na vzhodu in na zapadu. Ustanovili so se koralne organizacije in pevska društva. Pojavili so se ameriški pevci, pianisti in violinisti.

Istočasno s tem stalnim naraščanjem interpretativnega glasbenega delovanja gre napredek ameriških skladateljev. Arthur Foote, G. W. Chadwick, H. W. Parker (Oratorij "Hora Novissima"), E. S. Kelley (New England Symphony), Henry Hadley (opera "Cleopatra") in drugi se iztaknejo. Bolj seriozno izvirno ameriško opero predstavlja nedavno umrli Victor Herbert, Walter Damrosch itd. V cerkveni glasbi se odlikuje Ethelbert Nevin.

Ali najbolj odličen izmed vseh ameriških skladateljev je še vedno Edward MacDowell, ki je tako tragično končal svoje dni v umobolnici l. 1908. Njegove simfonične kompozicije, klavirni komadi in popevke so mu stekle slavo najbolj navdahnjenega in originalnega ameriškega skladatelja. MacDowellovi simfonični poemi za orkester, "Hamlet", "Ophelia", "Launcelot & Elaine" itd., njegove orkestralne svite, zlasti pre-

krasna "Indian Suite", njegovi piano-koncerti in sonate, neštnevilne manjše kompozicije za klavir, zlasti izborne poetične minijature v zbirkah "Woodland Sketches", "Sea Pieces" in "New England Idyls", kakor tudi mnoge popevke so spisane v tako individualnem stilu, kakršnega morda ni dosegel še noben Amerikaneec. Njegova najpopularnejša pesen je morda "To a Wild Rose" (Divji roži).

Vzlic precejšnjemu ameriškemu značaju v kompozicijah teh skladateljev, zlasti Stillman-Kellyea in MacDowella, vendar ne moremo o njih glasbi reči, da je ista posebno ameriška, oddeljena od evropske glasbene umetnosti. Pač pa je to ameriška glasba kosmopolitanskega značaja.

Da najdemo nekaj značilno ameriškega v glasbi, se moramo ozirati na dandanašnja popularno glasbo. Tala je črpala zlasti iz dveh virov: iz narodne glasbe Črncev in Indijancev. Vpliv indijanske narodne glasbe na ameriške izvirne kompozicije je bil brezdvomno velik. V svojem najbolj plemenitem orkestralnem delu "Indian Suite" je Edward MacDowell tematično rabil poljudne melodije severoameriških Indijancev; mnogo drugih skladateljev je ta primitivni glasbeni material prilagodilo svojim umotvorom.

Se večjo ulogo v razvoju umetne glasbe iz narodnih virov igrajo zamorski motivi. Razne zbirke afrikanško-ameriških narodnih popevk so postale bogat vir za inspiracijo mnogih skladateljev, odkar je Antonin Dvorak spisal svoje nesmrtno New World Symphony. H. T. Burleigh prednjači na tem polju z velikim številom izbornih originalnih pesmi in drugih kompozicij, ki umetniško obdelujejo takozvane spiritualne napeve črncev v južnih plantajah.

"Negro spiritual" predstavlja čudno, ali ganljivo kombinacijo med duhom globoko muzikalnega plemena in nabožnimi himnami.

Poleg zamorskega "spiritual" — ali na nižji muzikalni stopnji — stoji takozvani pseudo-negro ballad song, dozdevno zamorska pesen s tipično afro-ameriško ritmiko in infleksijami. Skrajno ritmično konsekvenco prvotne afrikanške sugestije predstavlja vokalni in instrumentalni "rag time" in "Jaz".

Jazz je posebno ameriška popularna glasba današnjega dne. Manija za jazz se je v zadnjih letih razširila po vsem svetu. Kar se tiče njegove glasbene vrednosti, so ljudje različnega mišljenja. Nekateri javkajo nad jazz-om, češ da je to povratek k muzikalnemu barbarizmu. Drugi ga vpoštevajo kot muzikalni izraz dandanašnje Amerike. Ni dvoma, da je v jazz-u nekaj, kar zreali duh današnjega Amerikanca — energičnega, nemirnega, polnega veselja za ropot in prirojene ljubezni za živahen ritem, prejkone naivnega, ali pri vsem tem srečnega in dobrodušnega.

V zadnjem času se opaža, da jazz stremi po novem razvoju v simfoničnim orkestralni barvenosti. Sedaj imamo že takozvani klasični jazz. Nekateri trdijo, da je isti prav odločen prispevek k bodoči rasti ameriške glasbe. Nekdo je že govoril o mogočnosti jazz opere.

Dodatno k sovremenim ameriškimi skladateljem, ki so se več ali manj identificirali z obdelovanjem indijanskih in zamorskih motivov, imamo važno skupino mlajših skladateljev, ki na več ali manj individualen način odsevajo vpliv onih raznih modernističnih miselnih struj, ki so se od konca 19. stoletja naprej razvile v Evropi. Imamo pa tudi nekaj mladih skladateljev, ki skušajo hoditi svoja lastna muzikalna pota.

Zanimanje za glasbo se je v zadnjih letih tako rapidno razširilo, intenzivno in ekstenzivno, da bi sta-

ri svet to ravno tako težko pojml, kot razvoj ameriškega vlemesta tekom ene generacije. Delovanje takih mogočnih organizacij, kot so Music Teachers National Association, Women's National Federation of Music Clubs, International Composers' Guild, Society for Publication of American Music itd., kaže na rastočo važnost, ki jo glasba zavzema v narodnem življenju. Mestni srednješolski in vseučilišni orkestri, instrumentalni in vokalni koncerti, muzikalni pageants, letne glasbene konvencije, nastopi virtuozov so postali nekaj navadnega v vsakdanjem ameriškem socialnem življenju. Glasba je učni predmet celo v ljudskih šolah. Klavir je postal takorekoč bistven del pohištva vsake hiše, ne le v mestih, ampak tudi na farmah.

Tako vidimo, da je bil razvoj glasbene umetnosti v Ameriki od časa Civilne vojne pomemben toliko kar se tiče ustvarjanja, kolikor podajanja. Ako velika večina Amerikancev še vedno daje prednost nižjim vrstam ameriške muzike, je to, več ali manj, isto po vsem svetu. Ako ogromna popularizacija glasbe širom vse dežele potom gramofona, kinematografskih gledališč in radiofonije ni brez svojih temnih strani, vendar je na splošnem njih efekt blagodejen za spoznavanje glazbe. Ameriško občinstvo ljubi glasbo in čim dalje bolj se seznanja tudi z glasbo boljše vrste.

"Hrvatski Glasnik" v novih rokah.

"Hrvatski Glasnik", tednik, ki izhaja v Chicagu, poroča v izdaji z dne 30. dec. 1926, da ga je lastnik I. F. Lupis Vukič prodal Tomo Cesaru, znanemu hrvatskemu tiskarju v Chicagu. "Hrvatski Glasnik" je do smrti Josipa Marohnića izhajal v Pittsburghu, Pa. Marohnićevi sorodniki so ga prodali Lupisu, ki je prenesel list v Chicagu.

I. F. Lupis je bil kot urednik tega lista "stranka" zase. Boril se je vse križem, največ opravka pa je imel s "komunisti" in Grškovićem. Razglasili so ga za avstrijskega špijona, za propalico, agenta Jadranske banke in podobno. Četudi osamljen, jim je delal vsem tem velike preglavice, in ako bi bil njegov list razširjen, bi jim jih delal še več. Komunisti ga niso smeli čitati, hrvatski narodnjaki tudi ne, takih, ki bi Lupisa radi imeli, pa ni bilo veliko. V listu je zastopal taktiko pomirjenja in prijateljstva med Hrvati in Srbi, in vsled tega so ga narodnjaki in komunisti imenovali "plačnika srbske vlade". Z vladnimi krogi najbrž ni bil skregan, dasi se je v listu tu in tam pričkal s kakšnim konzulom in poslednje tedne tudi z jugoslovanskim poslanikom v Washingtonu.

Politično je bil "H. G." na prodaj republikancem in demokratom. V boju za združenje hrvatskih podpornih organizacij je bil Lupis s svojim listom proti in je izposloval enkrat celo sodno prepoved proti združenju. V tem viharju je do združenja vseeno prišlo, dogodilo pa se je tudi, da so komunisti izgubili velik del vpliva in vodilne pozicije, ki so jih imeli več let v prejšnji HNZ. Lupis je to smatral za svoj uspeh in se z njim ponaša tudi v omenjeni številki svojega lista.

Kot časnikar je bil zelo delaven. Bil ni samo urednik, ampak tudi upravnik lista. Dobil je veliko oglasov, in v tem je on mojster. Brez oglasov se bi mu list pri maloštevilnih naročnikih ne izplačal, tako pa je delal dobiček. Veliko gnotne podpore so mu dali tudi njegovi sorojaki Dalmatinci, ki imajo velika posestva v Argentini.

Ameriška vlada ima slabo srečo.

V Nikaragvi je prišel na krmilo režim pod načelstvom Diaza, ki je imel in ima vso podporo Wall Streeta in ameriške vlade. Ker pa jo ljudstvo Nikaragve ne mara, je na južno in centralno ameriški način ustanovilo svojo vlado. Prva je dobila priznanje vlade v Washingtonu, drugi pa je dala sankcijo legalne vlade Callesova administracija v Mehiki. Kellogg se je zgražal in obdolžil Mehiko, da se "vmešava" v notranje zadeve Nikaragve, z mehiškega glavnega mesta pa so odgovarjali, da so taki očitki najmanj umestni, ako prihajajo iz Washingtona.

Ker je naša republika mogočna in varuhinja miru na tem kontinentu, je naša budna vlada poslala par vojnih ladij k obrežju Nikaragve, s katerih so se izkrcale ameriške čete in naznanile liberalni vladi, katero je postavilo ljudstvo, da je edino prava vlada ona ki jo je priznala Coolidgova administracija.

Vsa latinska Amerika je obsodila ta čin ameriškega imperializma. Dobil je mnogo obsojanja med poštenimi krogi tudi v tej deželi. In dasi so ameriške čete zahtevale, da "nelegalna" vlada preneha s sovražnostmi proti "legalni", in da razoboroži svoje čete, se je dogodilo, da so se liberalci pomaknili bolj v notranjost Nikaragve in podili Diazove čete kar se je dalo.

Ameriška intervencija Diaza ni mogla rešiti, in njegov poraz takorekoč v navzočnosti ameriških bajonetov je svetu pokazal, da njegov režim v Nikaragvi ni izraz ljudske volje, ampak je režim, katerega so postavili na krmilo "ameriške interesi". Ameriški interesi in onih deželah so newyorški vebankirji, oljni trust, rudniške družbe, živilski trust itd. Za te interese se je na svoji prošli konvenciji prav gorko zavzela tudi KSKJ., ki si je dala za svojo nalogo služiti kolikor najbolj mogoče otvorenemu ameriškemu kapitalizmu. Za odkritost zasluži priznanje, kajti poleg nje je mnogo takih, ki jim enako služijo, toda pod masko "delavskih prijateljev".

Obletnica tragedije gledališča Iroquois v Chicagu.

Dne 30. decembra vsako leto se zbero v Chicagu sorodniki žrtev, ki so 30. dec. l. 1903 izgubile življenje v gledališču Iroquois na Randolphu blizu State St. v Chicagu. Bila je popoldanska predstava imenovanega dne, ko se je par momentov po pričetku drugega dejanja pokazal na odru ogenj. Gorljiv material, s katerim je bil oder napolnjen, se je nagloma vnemal kakor slama. Ko so plameni dosegli gotove kemikalije na odru, je sledila eksplozija, ki je pretresla prostrano gledališče in vrgla pehajočo se maso po tleh.

575 ljudi je zgorelo ali pa bilo do smrti pohojenih v boju za izhode. Kakih 30 jih je umrlo pozneje vsled opeklin in poškodb. Skupno število žrtev je bilo nad 600, in čikaško mesto je bilo dolgo zavito v žalost.

Na obletne sestanke sorodnikov, ki so izgubili svoje ljudi v tistem požaru, prihaja tudi nekaj tistih, ki so se rešili. Na zadnjem je eden teh, C. C. Berry, ponovil svojo povest. Ko so se pognali ognjeni jeziki po oljnatih kulisah na odru in so z vso močjo zagorele zavese, je bil v zadnji vrsti sedežev na galeriji. Mnogi v gledališču je zadivjala v blaznem strahu. Sku-

šal je pomagati svojcem, a eksplozija ga je vrgla po tleh. Ko se je zdramil, je bila galerija na vrhu precej svobodna, a dušili so ga plini in dim. Poleg njega je ležala žena, njegova sestra in brat, vsi mrtvi. Z opečenimi rokami, obžganim ušesom in s krvavimi brazdami po obrazu, je plezal po kupih mrtvecev k edinemu izhodu, ki je bil narejen za slučaj nesreč, predvsem za slučaje požarov. Železne lestve ob stenah zunaj so bile polne ledene skorje in ledenih sveč. Sam ne ve, kako je priplezal po njih na cesto. Ko je padel med ljudi, so ga prijeli in odpeljali v bolnišnico. Njegovo levo uho je odgorelo in njegove roke so spačene. Po obrazu ima velike brazgotine.

Takih povesti je mnogo, in vselej, kadar se spomnijo nanje, se jim zdi kakor da so se dogodile večraj.

Po katastrofi so razne avtoritete uvedle običajne preiskave, ki so dognale, da so bile varnostne naprave zanemarjene in da oder pred ognjem sploh ni bil protektiran. Oblasti so postopale potem strožje v drugih čikaških gledališčih, toda še danes jih je ducat in več, ki so enako nevarne pasti kakor je bil Iroquois.

Ko se je na tragedijo nekoliko pozabilo, so gledališče popravili in mu spremenili ime v Colonial, v reklamne svrhe pa so mu dodali še pridevnik "theatre beautiful". Tisoče in tisoče ljudi je bilo v njemu od l. 1905 naprej, in le malokateri je vedel, da se je v njemu l. 1903 dogodila katastrofa, ki je vzela življenje 600 ljudem.

Pred dvema leti so ga podrli in na njegovem mestu zgradili visoko stavbo prostozidarske organizacije. (Masonic temple), isti prostor, kot ga je preje zavzemalo gledališče Iroquois, pa ima sedaj v novem splotju Oriental teater.

Ženske v Italiji ne smejo poučevati zgodovine.

Mussolinijev kabinet je izdal odredbo, s katero prepoveduje ženskam predavati o zgodovini v italijanskih šolah. V utemeljevanju tega ukaza priznava, da so ženske sposobne učiteljice, toda vsled svoje posebne nature predočujejo zgodovino v luči ženske "mehkužnosti". Mussolini se ni izrazil dobesedno na ta način, a smisel je taka. Kar on hoče je, da se poučuje zgodovino z militarističnega stališča, z opevanjem slavnih vojskovodij, monarhov, zmag, osvajanj, veličine nekdanjega rimskega carstva itd. "Mlado" Italijo je treba navdušiti, da bo zaželela postati rimsko carstvo v novi izdaji. Za tako nalogo pa ženske niso "sposobne", četudi so "dobre učiteljice".

Mussolini jako slabo pojmuje nauke, ki jih nudi zgodovina. Veliko bi lahko črpal iz nje v korist Italije. Posledice njegovih sedanjih zmot bo plačala Italija, in ji bo enkrat žal, ker je tako nespametna, da se pusti voditi enemu človeku in mu dovoljuje, da izdaja naredbe, s katerimi določa kaj sme in kaj ne sme početi.

Požurite se, če hočete dobiti iztis Ameriškega koledarja, ker bo, kot običajno, kmalu razprodan.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

KLUB ŠT. 1 ZA DOM PROLETARCA IN J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Poročali smo, da je klub št. 1 JSZ. izvolil poseben odsek sedmih članov, katerega naloga je sodelovati v agitaciji za podpisovanje deležev v stavbinski fond JSZ.

Delnice stavbinskega fonda so po \$25. Vsa vplačila ostanejo last tistega ki jih vplača, pa najsibo to klub, društvo ali posameznik.

Do sedaj je vzelo izmed čikaških članov delnice stavbinske ustanove JSZ. šele 28 članov in članic, ki so vzeli skupno 55 delnic v znesku \$1,375. Klub št. 1 ima nad sto članov in članic, in mnogo izmed njih je v stanju vzeti vsaj eno delnico vsaki ako ne več. Zanašamo se tudi na sodelovanje kluba JSZ. na Pullmanu in organizacije št. 20, katero tvorijo naši srbski sodrugi.

Dosedaj je gotovine v našem stavbinskem fondu \$5,017.40, ki je skoro vsa naložena v enemu tukajšnjih stavbinskih društev in nam prinaša okrog 5% obresti.

Naloga članov posebnega agitacijskega odseka kluba št. 1, v katerem so Vinko Ločniškar, Donald J. Lotrich, Andrew Miško, John Olip, Frank Podlipec, John Turk in Frances A. Tauchar je, da obiščejo vse člane kluba št. 1 ter jih pridobe, da postanejo delničarji korporacije, katere cilj je zgraditi dom, ki bo služil namenom J.S.Z., "Proletarca", kluba št. 1 in drugih okoliških klubov JSZ. ter splošnega našega gibanja.

Tajnik stavbinskega odseka objavlja račune, seznam delničarjev ter njihova vplačila in obveznosti vsakega pol leta. Skrbite, da boste tisti ki še niste dali drugega vplačila to kmalu storili, in da boste tisti, ki še niste pristopili, postali čimprej člani te ustanove, ki je za naše gibanje, posebno v prosvetnem oziru, največjega pomena.

Ta agitacijski odbor kluba št. 1, ki ga omenjamo prej, je imel svojo prvo sejo v sredo 15. dec. v uradu Proletarca. Predsedoval ji je Frank Podlipec. Za tajnika odseka je bil izvoljen Vinko Ločniškar. Razpodelil si je delo in v teku par tednov bo že lahko pokazal zadovoljiv rezultat. To ni samohvala, ker bodo govorile številke.

Klub št. 1 je dosedaj vplačal na račun svojih delnic v stavbinski fond JSZ. \$2,415.00, kar je za dobo enega dobrega leta lepa vsota.

Upamo, da bo članstvo temu odboru nudilo vse mogoče sodelovanje in da bo skupna vsota v stavbinskem fondu JSZ., zbrana v Chicagu, narasla do prihodnjega izkaza za več tisoč dolarjev. — P. O.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, OHIO.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Sodrug, udeležujte se redno sej, ker je vedno kaj zanimivega in važnega na dnevnem redu. Simpatičarje vabimo, da se nam pridružijo in pomagajo pri delu za boljšo bodočnost delavskega ljudstva. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

O DRUŠTVU "SLOVENIJA".

CHICAGO, ILL. — Leta 1892 se je zbrala skupina Slovencev v Chicagu, ki so bili svobodomiselnega mišljenja in so ustanovili podporno društvo, ki so ga krstili z imenom "Slovenija". Ker tedaj še ni bilo slovenske jednote, s svobodomiselnimi načeli, se je društvo priklopilo k češki jednoti, ki je bila na svobodomiselni podlagi. Omenjena jednota se imenuje "Češko-Slovanska Bratska Podporna Jednota". Društvo "Slovenija" je dobilo številko 44, katero ima še danes. Leta 1902 se je porodila ideja v omenjenem društvu, da bi bilo dobro in potrebno, če bi se ustanovila slovenska jednota, katera naj bi bila na svobodomiselni podlagi. In res se je potem počela agitacija med čikaškimi Slovenci, in je prišlo tako daleč, da se je organiziral klub "Slavija". K temu klubu je dr. "Slovenija" takoj priskočilo na pomoč ter je darovalo \$50 iz svoje blagajne za propagando. In res, leta 1904 se je ustanovila S. N. P. J., na katero smo danes vsi ponosni, da je vzrastla največja slovenska podporna organizacija v Ameriki. Da pa bo slovensko občinstvo v Chicagu in okolici vedelo, da društvo "Slovenija" še živi, radi tega omenjeno društvo priredi veliko maškaradno veselico v soboto dne 8. januarja, 1927, v dvorani S. N. P. J., to je, na Lawndale Ave. in 27. ulici. Ker je to prva slovenska veselica po novem letu, je pričakovati veliko udeležbo. Društvo je tudi odločilo, da da iz blagajne \$250 za darila, najbolj pomenljivim maskam. Vstopnina je samo 50c za osebo. Ker je precejšnje število naših članov v So. Chicagu, Pullmanu, in West Pullmanu, je dobro, da si zapomnijo, kako priti v dvorano.

Vzemite poulično karo, ki vozi severno do 22. ulice, tam "zlezete" dol in vzamete karo, ki vozi zapadno in ki ima napis: "22 Lawndale". Ta vas pripelje ravno pred dvorano na 27. in Lawndale ulico.

Opozarjam vse one, ki nameravajo na veselico kot maske, da pomislijo, kaj bodo predstavljali, ker tam se ne bo upoštevalo, kako lepa bo maska, pač pa kakšen pomen ima. Da bo za lačne in žejne pó volji, zato bo pa poskrbljeno.

Odbor.

NOVI TAJNIK KLUBA J. S. Z. V NEFFSU, O.

NEFFS, O. — Na seji kluba št. 26 JSZ. je bil izvoljen za tajnika sodrug Florian Pisheck. Obračajte se v bodoče v vseh zadevah, tikajoče se kluba št. 26 JSZ., na njegov naslov, ki je, Florian Pisheck, L. B. 471, Neffs, O.

IGRALCEM, KI NASTOPIJO V DRAMI "TKALCI".

CHICAGO, ILL. — Režiser sporoča igralcem, ki nastopijo v drami "Tkalci", da se vrše vaje na sledeče dneve:

Četrtek 6. januarja, 4., 5. in 1. dejanje.

Ponedeljek 10. januarja, 2., 3. in 4. dejanje.

Četrtek 13. januarja, 5., 1. in 2. dejanje.

Prihajajte na vaje točno. Vsakdo naj se zaveda, da je neločljiv del celote. Od njega je odvisen uspeh igre, in z netočnostjo povzroči neuspeh. Ker želimo vsi uspeh, je potrebno, da sodelujemo vsi za uspeh celote.

“RAZVALINA ŽIVLJENJA” V SHEBOYGANU.

SHEBOYGAN, WIS. — Znana Finžgarjeva drama “Razvalina življenja” bo prihodnja igra, ki jo vprizori dramski odsek kluba št. 235 JSZ. v nedeljo 16. januarja zvečer v Fludernikovi dvorani.

To je igra iz ljudskega življenja. Ali, se boljše povedano, to je igra iz življenja naših ljudi v domovini. Posestnik ima hčer, in jo hoče omožiti s takim, ki je tudi posestnik. Na ljubezen se ne ozira. Razbite duše, uničeni upi, groza vsakdanjega umiranja, trpljenje in strah. Vsakdo bo lahko razumel to igro, ker je v nji najpriprostejša filozofija. Mogočna resnica v najlažje umljivi obliki. Drama se je vršila pred mnogimi leti, a se vzlic temu vrši v sedanji dobi. Duhovno se lahko nanaša na vse take slučaje, kot se dogaja v “Razvalini življenja”, tudi tukaj.

Vloge v tej igri, ki jo vprizorimo 16. januarja, imajo:

Urh Kante, gospodar, lastnik žganjarne, Frank Štih.

Lenčka, njegova hči, nadebudno dekle, ki se mora omožiti po očetovi želji zato da kaj primožji, Frances Milostnik.

Tona, njegova rejenka, kateri je življenje odprlo oči na vse strani in vse razume in vse pretrpi, ker mora, Mary Štih.

Martin, kmet, sosed, Anton Šimonec.

Ferjan, samski kmečki fant in posestnik zadolženih njiv, fant ki bi delal in delal, samo če bi dobil izvoljenko svojega srca, Lenčko, Karl Chuk.

Sirk, kmet, ki rad pije in se boji svoje stare bolj kakor znamenja ob poti v temni noči, Anton Šircelj.

Mica Slana, ki raznaša žganje in prenaša novice, Frances Skrube.

Vemo, da bomo z vprizoritvijo te igre ustregli vsemu našemu občinstvu v Sheboyganu, in marsikdo se bo marsičesa — spomnil. Potrudite se, da pridete v dvorano pravočasno. Zastor se dvigne točno ob 7:30 zvečer. Preskrbite si vstopnice v predprodaji, ker so cene nižje kakor pri vratih. Vprašajte zanje člane kluba. — Dramski odsek kluba št. 235 JSZ.

“PRID' VEN, HUDIČ!”

WEST NEWTON, PA. — Tudi v majhnih krajih se dogajajo zanimive stvari. To ki jo bom tukaj opisal, ni “nova novica”, a vem, da bo čitatelje zanimala kakor je mene. V 995. številki Proletarca, tako so mi pravili, je bil dopis rojaka Joe Robicha iz Yukona, ki je tolmačil težave, ki jih imajo naši agitatorji v prizadevanjih da razširijo “Proletarca”. V tistem kraju, kakor pravi imenovani dopis, je ženska, dobra duša, ki je zatrjevala, da človek lahko znori, če čita “Proletarca”, kajti eden je nekje resnično znorel. Vzrok: bral je “Proletarca”.

Dogodilo se je takrat, da je šel Joe Robich v spremstvu Antona Žagarja okrog, da dobita novih naročnikov “Proletarcu”. Ob tej priliki sta zvedela tudi novico, da človek znori, ako čita ta list. Posebno težavo, kot sem videl iz dopisa, sta imela v eni hiši, kjer nikakor ni šlo. Že ko je A. Žagar odšel naprej po agitacijskih opravkih, je med par drugače mirnimi rojaki nastala razprtija, češ, čemu vlačite “k nam” takega kakor je bil tisti zastopnik? Saj mu je samo za dolar. Ko si jih nabere, pa si sezida grad! Nekako tako je bilo, žrtev zamere pa je bil moj znanec Joe Robich in njegova soproga. Tako sem zvedel, ko sem se dolgo-

časil med dolgočasnimi pogovori, kajti rojaki na Yukonu so vsi dobri in mnogi že vse vedo, nekateri pa vedo celo to, kar so učenjaki že pozabili. O tisti agitaciji, neuspešni kakor je bila, je bil v Proletarcu v številki 995 priobčen dopis (pokazali so mi ga), in vsled tistega dopisa je nastalo sovraštvo od strani nekoga, dasi ga Robič ni iskal, ker je dober, prijazen človek.

Ko je dopis izšel, je tisti, ki je bil v njemu najbolj prizadet, a ni naročnik, izvedel, da je v Proletarcu nekaj o njem, in potrdil se je, skupaj s prijatelji nenaročniki, da je list dobil in dopis prečital. Tedaj se je razsrdil, šel pred hišo našega znanca Robiča, in ga pozdravil: “Pridi ven, gadem! Ti kronani hudič, jaz ti bom pomagal!”

Robič pride ven in premišluje, ali naj pokliče duhovnega gospoda da bi hudiča izganjal, ali kaj naj stori, med tem pa mu neprijazni posetnik grozi, češ, jaz ti bom že pomagal — ti si socialist, delo boš izgubil, bom povedal bosom kaj si — itd. Robič se je smejal in si mislil: Povej, hudirja!

Povedal je in Robič je bil zaslišan, a odslovili ga niso, kot sem zvedel. Toložil ga je, da širi med slovenske delavce “Proletarca”, med druge pa “American Appeal”, kar je seveda “protiustavno”. Zaveden in napreden je pa res tisti rojak Muhvič ali kako mu je ime, ker je tako prijazen da lazi okrog bosov. Pravijo, da je Muhvič strašno jezen na Robiča, in da ga pisano gleda. Je res hudo, ker smo vsi napredni, in vsaki po svoje.

Rojakom v Yukonu priporočam, naj bodo prijazni drug z drugim, in da naj si vsi naroče “Proletarca” in pa tudi “Ameriški družinski koledar”, ki ga sam težko pričakujem. Čitajmo več, zavedajmo se, da smo delavci, da imamo vsi ene in iste gospodarje na vrhu, in da moramo držati v našem lastnem interesu skupaj. Mi potrebujemo slogo. Znanec Muhvič naj gre zopet k Robiču, ga zopet pokliče ven, in naj mu da roko v delavski pozdrav ter reče: Bodiva prijatelja, kajti obadva sva delavca, in se bova organizirano borila skupaj za delavce. — Član kluba št. 32, JSZ.

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM V WAUKEGANU.

WAUKEGAN, ILL. — Na prihodnji seji kluba št. 45 JSZ., ki se vrši v nedeljo 9. januarja ob 2. popoldne, — to je drugo, ne pa tretjo nedeljo kot sklenjeno na prošli seji, — bomo imeli na dnevnem redu tudi polemiko o socializmu. Seja kluba se vrši drugo nedeljo v januarju zato, ker se tretjo vrši prva seja družbe Slovenskega Narodnega doma, kjer so zainteresirani i naši sodrugi ter sodruginje.

Članstvu kluba priporočamo, naj se udeleži seje dne 9. januarja točno. Po končanem dnevnem redu sledi diskuzija, oziroma debata o socializmu, za, in proti njemu. — P. O.

JAKOB ROBICH ODSLOVLJEN IZ SLUŽBE.

Iz Yukona nam poročajo, da sta bila Joe Robich in njegov sin pri Westmoreland premogokopni družbi odslovljena. Joe Robich je bil v Yukonu od večih ljudi napadan, ker je agitator za Proletarca in American Appeal. Dobil se je menda tudi dober rojak, mogoče več takih rojakov, ki so Robiča tožili bosom, da je navaren prekucuh in je najboljše, da je odslovljen. V tej številki je priobčen tudi dopis, ki se nanaša na slučaj takega spora med nasprotniki delavstva in Joe Robičem.

NOVI ODBOR KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Na seji kluba št. 1, ki se je vršila dne 22. decembra, smo dobili štiri nove člane, eden pa je prestopil od kluba v Nokomisu, Ill.

Seja je bila živahna in je trajala do 11:30 zvečer. Udeležba je bila dobra. Sklenjeno je bilo, da klub neguje dramatiko naprej in da število svojih dramskih predstav v bodoči sezoni ako le mogoče pomnoži. Klubov pevski zbor "Sava" priredi regularno dva koncerta letno. Predavanja se aranžirajo v kolikor okolščine dopuščajo, kajti neprilike imamo največ glede pripravnih dvoran v kraju kjer bi bilo najlažje dobiti avdijenco.

Seja je zaključila, da se letošnje računsko poročilo kluba št. 1 objavi v listu kakor vsako leto.

Stavbinski odsek je poročal, da upa v svoji kampanji na velike uspehe.

V odbor kluba št. 1 za leto 1927 so izvoljeni:

Charles Pogorelec, tajnik-blagajnik;

Donald J. Lotrich, organizator;

Frank Udovich, zapisnikar;

Nadzorni odbor: Frank Omahen, Chas. Renner, Martin Mihelich;

Odsek za predavanja in diskuzije: Ivan Molek, Frank Alesh, Frank Zaitz;

Publicijski odsek: Andrew Kobal, Donald J. Lotrich, Frank Zaitz;

Dramski odsek: Frank Zaitz, Vinko Ločniškar, Chas. Renner;

Odbor pevskega zbora "Sava": Frank Alesh, predsednik; Otto Derrnull, tajnik; Anton F. Žagar, arhivar;

Delegatje v centralni odbor soc. stranke okraja Cook: F. Zaitz, Filip Godina, D. J. Lotrich, F. S. Tauchar, Val. Vidergar.

Poleg teh ima klub več posebnih odsekov, katerih termin traja do razveljavljenja. Na decemberski seji je bil izvoljen poseben odbor treh članov, katerega naloga je sodelovati pri pripravah za nominiranje aldermanskih kandidatov v dveh okrajih na zapadni strani, v katerih ima naš klub največ članov. V tem odseku so Frank Alesh, Chas. Pogorelec in Filip Godina.

Volitve odbora v par drugih odsekov so odložene na prihodnjo sejo. — P. O.

Listu v podporo.

North Chicago, Ill.: Frances in Alice Artach \$5.

Girard, O.: John Kosin \$5.

Red Star, W. Va.: John Koss \$1.

Bellatre, O.: Louis Pavlinic \$1.

Chicago, Ill.: Louis Beniger 50c.

Vandling, Pa.: Joseph Cebular \$1

So. Superior, Wyo.: Frank Grum 50c.

Detroit, Mich.: Joseph Anžiček \$1; John Lamuth 50c, skupaj \$1.50.

St. Michael, Pa.: Henrik Pečarič, \$1.25.

Johnstown, Pa.: Joseph Budna \$1.

Universal, Ind.: Po 50c: Frank Juvan, Frank Starm, Joe Cigale, Louis Remitz, Vinc. Verhovnik, Anton Bernetich, John Klopceich, Mary Stopar, Martin Brunet, Peter Shrar; po 25c: Joseph Gračnar, John Simoncich, Jacob Kosmach, Jacob Cirej ml., Dom Karakas, Fred Sem, Joseph Verhovnik, Lucas Kajser; Mike Radoševich 10c. Nabral na veselici Fr. Juvan, skupaj \$7.35.

Chicago, Ill.: Fred A. Vider \$1.75.

West Newton, Pa.: Joseph Zorko 60c.

Collinwood, O.: Anton Mravlja \$1; Math Pišler 50c, skupaj \$1.50.

Park City, Utah: Po \$1.50: Frances Janezich, John Centa; po \$1: Joseph Kochevar, J. Kordeš, Tony Pajk, Louis Prestar, Joseph Kikel, Tony Dolenc; po 50c: John Stvašnik, Martin Golobic, Mike Gabrjan, Jos. Gabrjan, John Hantrar; po 25c: John Može, John Česnik, Frank Ule. Nabral J. Strvašnik, skupaj \$12.25.

Za povečanje lista:

Herminie, Pa.: Math Arnold \$1. Skupaj v tem izkazu \$42.20, prejšnji izkaz \$688.73 skupaj \$730.93.

Agitatorji na delu.**Naročnin so poslali:**

Leo Zevnik in Frank Martinjak, La Salle, Ill.	1
John Bozich, Collinwood, O.	8
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	6
Rok Božičnik, Nokomis, Ill.	5
John Krebelj, Cleveland, O.	4
John Robas, Piney Fork, O.	4
John Kopriva, Raton, N. Mex.	4
Tony Stražišar, Windber, Pa.	4
John Koplenik, Willock, Pa.	4
Andy Zlatoper, Maynard, O.	4
Anton F. Žagar, Chicago, Ill.	3
Rudolph Potochnik, Detroit, Mich.	3
Henrik Pečarič, St. Michael, Pa.	3
John Lamuth, Detroit, Mich.	3
Joseph Snoy, Bridgeport, O.	2
Martin Krasovetz, Tire Hill, Pa.	2
John Mauri, Neffs, O.	2
Ernest Bajec, Cleveland, O.	2
Louis Gorsic, Library, Pa.	2
Marko Tekavc, Canonsburg, Pa.	2
John Kobal, Johnstown, Pa.	2
Lawrence Selak, Collinwood, O.	2
Ilija Bubalo, Johnstown, Pa.	2
Frank Modic, Warren, O.	2
Anton Vičič, Waukegan, Ill.	2
Tony Zupančič, Point Marion, Pa.	2
Joseph Zorko, West Newton, Pa.	1
Max Martz, Buhl, Minn.	1
John Strvašnik, Park City, Utah,	1
John Kvartich, Morgan, Pa.	1
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	1
Frank Perko, Milwaukee, Wis.	1
Frank Grum, So. Superior, Wyo.	1
Joseph Cebular, Vandling, Pa.	1
Jacob Bergant, Lisbon, O.	1
Frank Homar, Sublet, Wyo.	1

Evropski, oziroma mednarodni trusti.

Evropski jeklarski trust dobiva nove "delničarje" v obliki velikih skupin jeklarske industrije na Češkem in v Avstriji. V njemu so bile dosedaj Francija, Nemčija, Belgija, Luxemburg in Saar. Združevanje kapitalistov v mednarodne kombinacije ni proti patriotizmu. Če pa se na tak način združuje delavstvo, je to veleizdaja. Tudi tukaj velja dvojna mera: ena za gospodarje, in druga za ljudstvo.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva, socialistični klubi in posamezniki v mesecu novembru kot sledi:

<i>Številka in kraj društva.</i>	<i>Vsota.</i>
449, SNPJ, Cicero, Ill.	\$ 5.00
432, SNPJ, Miners Mills, Pa.	2.00
83, SNPJ, Bingham Canyon, Utah	1.00
47, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
101, SNPJ, Greensboro, Pa.	6.00
214, SNPJ, Mullan, Idaho	3.88
201, SNPJ, Ludlow, Colo.	6.00
16, SNPJ, Milwaukee, Wis.	5.00
206, SNPJ, Gross, Kans.	3.00
174, SNPJ, Kraysn, Pa.	6.00
333, SNPJ, Blaine, O.	1.00
3, SNPJ, Johnstown, Pa.	3.00
81, SNPJ, Red Lodge, Mont.	3.00
477, SNPJ, Cleveland, O.	3.00
213, SNPJ, Clinton, Ind.	1.00
27, SNPJ, Frontenac, Kans.	2.00
<i>Klubi J. S. Z. in posamezniki.</i>	
69, Herminie, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
41, Clinton, Ind.	2.00
17, Grays Landing, Pa.	1.00
37, Milwaukee, Wis.	3.00
1, Chicago, Ill.	2.50
Frank Lipar, Miners Mills, Pa.	1.50
Skupaj	\$65.88
<i>Tajništvo J. S. Z.</i>	

Ivan Grilec.

Ko je bil že list zaključen smo bili obveščeni, da je v ponedeljek 3. januarja zjutraj umrl v Chicagu Ivan Grilec, kateri je bil med starejšim in naprednim čikaškim Slovencem dobro poznan. Podlegel je raku na jetrih. Star je bil 55 let. V Ameriko je prišel pred 35 leti.

Pogreb pokojnika se vrši v četrtek 6. januarja na Češko narodno pokopališče.

Ivan Grilec je bil med ustanovitelji Jugoslovanske delavske tiskovne družbe, in ko je v jeseni, leta 1908 pričel izhajati Proletarec kot tednik, je bil njegov prvi upravnik. Sodeloval je tudi v odborih socialističnega kluba in zveze. Tisto dobo je bil marljiv delavec za delavsko stvar, in zasluge, ki jih ima za socialistično gibanje, mu bodo ohranile časten spomin. Napisal je tudi dolgo vrsto člankov, ki so bili svoječasno objavljeni v Proletarcu. Zadnjih 15 let je bil izven socialističnega gibanja, a večkrat smo ga videli, ko je posejal igre, ki jih je prirejal dramski odsek kluba št. 1.

Zapušča soprogo, dva sina in hčer. Družini pokojnika naše sožalje. Ž.

5,900 milj tlakovanih cest zgrajenih v enem letu.

Z naglico, s kakršno se je v tej deželi razvila avtomobilska industrija, se gradi tudi cementno tlakovane ceste, ki so se l. 1926 podaljšale za 5,900 milj. Čimveč avtov, toliko večja je zahteva za tlakovane ceste. Čimboljša pota, toliko boljši je trg za avtomobile. Eno izpopolnuje drugo.

Suhaške težave in hinavstvo prohibicije.

Zedinjene države so zakonito "suha" dežela, v kolikor se tiče alkoholnih pijač. Teh ni, ker smo jih odpravili ko je bil sprejet Volsteadov zakon. Politiki demokratske in republikanske stranke, ki so vsi "zakonoljubni", pripovedujejo, da so za spolnovanje postav in jih "aveljavljajo" po — ameriškem običaju.

Najbolj hinavski so, kadar govore o "suhi" postavi (dry law). So zanjo dokler je v veljavi in ne "pijejo" (na odru). Potem gredo za kulise in pijejo žganje.

Milijone dolarjev plačuje ta dežela v prizadevanje napraviti iz ameriškega vzorno trezno ljudstvo. A ni sreče. Samo v mestu New York je nad 22,000 "speak easies", kar pomeni kraje, kjer si ljudje s šepetanjem in tajnimi znamenji dopovedo, da so žejni in dobe piti. Seveda, močnejše stvari kakor je voda.

V enaki proporciji so take tajne gostilne v Chicagu, Clevelandu in po vseh večjih ameriških mestih.

V kletih tujerodcev pa je vsako jesen toliko močne pijače, da bi gnala "mlinske kamne tri" in da bi podirale jezove, če bi se vso napeljalo v eno reko.

Vsi ki imajo kaj razuma so že davno spoznali, da zahteva Volsteadova postava spremembe. Ljudstvu se ne bo moglo zabraniti piti. In ker so take zabrane praktično nemogoče, imajo za rezultat povečanje korrupcije in v stotisočernih slučajih povečanje pijančevanja.

Oglašajte priredbe klubov in društev v "Proletarcu".

Društvo "Slovenija" št. 44 Č. S. B. P. J. CHICAGO, ILL.

priredi

VELIKO

MAŠKARADNO VESELICO

v dvorani S. N. P. J.,
2657 So. Lawndale Ave.,

v soboto 8. januarja 1927.

PRIČETEK OB 8. ZVEČER.

Vstopnina 50c.

Društvo je določilo iz društvene blagajne \$250. za najbolj pomenljive maske. Preskrbljeno bo tudi za izvrstno postrežbo.

K obilni udeležbi vabi vse tukajšnje in okoliško občinstvo
ODBOR.

✠ V ŠČIPCI. ✠

DVOJNA MERA.

Geo. L. Brozich je napisal lep članek, v katerem je pojasnil, da je denar Slovenskega zavetišča zapravil in da ga bo vrnil kakor hitro bo mogel. Narod je bral in mu je odpustil. Recimo, da bi bil na Brozichevem mestu "stari Jože", in če bi praff napisal še lepši članek, bi rjovel i uprotestirali in vika ter krika ne bi bilo ne konca ne kraja. Navada je, da nepoštenjaki na en ali drug način neprestano obmetavajo poštenjake, medtem ko o korumpirancih molče. Njihovo pravilo je dvojna mera in dvojna morala. — *P. P.*

ZGODBE IZ CLEVELANDA.

Bilo je menda l. 1920, ko so glavnega ustanovitelja "Enakopravnosti" odslovili. Bil je razjarjen in iskal zaveznikov, ki bi mu pomagali razbiti Ameriško Jugoslovansko tiskovno družbo in izpodkopati listu tla. Takrat je hotel biti ponovno "iskren" sodrug. Veliko hudih besed je izrekel, in drugi, ki ga niso marali, tudi. A čas celi rane, sovraštva so začasno pozabljeni, dela zopet tam kjer je v začetku oral, in rešuje delavstvo z delavskimi članki. To bo morda trajalo še leto ali dve, potem pa se bodo znova skregali. Ta politika ki je tu omenjam ni vključena v "naših priporočilih". — *Pik.*

BRAZDE POKRILE TRUNKA.

Rev. Trunka, ki je oral po "pisanem polju", so podorali orači ki so gospodarji pisanega polja. Tako sem čul med tukajšnjimi katoliškimi veljaki. Z Trunkovim načinom pisanja se baje ni strinjalo mnogo čitateljev "Am. Slovenca" in tudi frančiškani so se ga naveličali. — *Old Timer, Pueblo, Colo.*

"G. N." IN OGLASI.

"G. Naroda" je priobčil oglase premogovniških družb v West Virginiji, ki vabijo premogarje na skebanje z lažnjivimi obljubami. "G. Svobode" je priobčil oglas, v katerem je ponujal pomaranče. Denar zanje je bilo treba poslati nekemu v Florido. Dotičnik je denar pobral, a pomaranč ni mislil poslati in jih ni poslal. Vsak upravnik vsakega lista ve v 1999 slučajih proti enemu kedaj je oglas v trgovskem smislu besede pošten in kedaj ni. A vzlic temu priobčujejo nekateri "delavski listi" oglase, o katerih vedo, da so nepošteni. Ko so ljudje ogoljufani, se pa opravičujejo, češ, nismo vedeli in oglas smo ustavili takoj ko smo izvedeli.—X.

OTVORITVENA SLAVNOST S. D. DOMA.

Collinwoodska naselbina ima svoj delavski dom. Otvorjen je bil z veliki svečanostmi. Govornikov je bilo na programu za tri dni, koncertnih točk za dva dni, ostalega programa tudi za dva popoldneva. Vse preveč je bilo tega. Povabljeni so bili "delavski prijatelji", a nihče, ki bi mogel reči, da je zastopnik delavstva kot takega. Bilo je par lepih deklamacij, bili so "delavski" in narodni govori, veliko opevanja, veliko navdušenja in rezultat vseh slavnosti je bila utrujenost. Oglašana je bila v "Enakopravnosti", Lojzetovi "Domovini" in v "Prosveti". Oglašali bi jo tudi v "Proletarcu", toda ker ga ne smatramo za delavsko glasilo, smo nanj — pozabili. Niti poročila, oziroma vabila v

obliki dopisa, mu nismo poslali. Taki smo bili mi napredni slovenski delavci ob otvoritvi našega delavskega doma. — *Janko Sitnež.*

KJE SO "DOBRI ČLOVEKI"?

Na razstavi Peruškovih slik v dvorani SNPJ. je bilo nekaj pokupljenih, in imena tistih ki so jih vzeli sem čital v Proletarcu. Nisem mogel zapopasti, kako da so bili naši premožnejši rojaki, ki vsakemu radi pomagajo (če nič ne košta), tako nerodni, da niso vzeli nobene slike, kajti praznih sten in keša v bankah imajo dosti. — *Radovednež,* ki ne zapopade takih skrivnosti.

PIHAJO JEZE.

V Chicagu je trojica, ki sedi na prestolu boja proti socialistom in sika togote, ker ne pride hudič ter ne pobaše socialistov. Niso nasprotni socialistom v drugih deželah, le slovenski v Americi so jim na potu. Oče te trojice je bivši urednik habsburškega-Zottijeva črnožoltega glasila, bivši urednik "Am. Slovenca", bivši slovničar, bivši advokat, bivši kandidat v soc. klub itd. itd. Sekundirata mu eden sedanji in eden bivši glavni odbornik največje slovenske podporne organizacije. Bostič se ga je naveličal in pravi, da mu je tak urednik 99. briga.

Hudič se še ni prikazal in slovenski socialisti so še v Chicagu. — *P. P.*

ZGODBA O MORALI.

Moralne propalnice, ki so prodale duše in telesa, ne morejo soditi o morali. Saj niti ne vedo, kaj ta beseda pomeni! Ob priliki bom opisal zanimivo dogodbico, ko so se veseljaki, ki se gibljejo okrog odvetnika ki ni ne urednik ne odvetnik, pogovarjali o morali.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.

Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

Vsi so bili pijani, kolcalo se jim je od pijače, delali so opazke na račun poštenih žensk, potem pa so šli v bordel. Domov grede so vzeli lilije v roke, in se proglasili za moraliste. Tudi en možiček bo opisan v tej resnični zgodbi iz naše doline šentflorjanske, — možiček, ki ima eno sodbo o svoji ženi in drugačno o drugih. Velika je naša dolina, in veliko grešnikov je v nji; in velike so skušnjave. — K. T.

ATENTAT NA SLOVENSKO UMETNOST.

Znameniti predavatelj še znamenitejšega predavaja o slovenski literaturi, ki se je vršilo pred nekako enim letom v Chicagu, nas je zopet presenetil s krasnim govorom in to pot o slovenski umetnosti. Kako ginljivo! Strme smo poslušali in v naših srcih je rasla žalost in z žalostjo je raslo obžalovanje, da smo sinovi in hčere tako zaničnega, tako siromašnega in tako nekulturnega naroda kot je slovenski. In kdo bi se ne žalostil! Od postanka naroda, pa vse do Vodnikovih časov (1794, ko se je začelo njegovo literarno delovanje) nimamo (razen dolgopetega sv. Kristofa, seveda) niti ene slike, niti enega umetnika. O, dolora! Umetniki Trošt, Vitezovič, Klerič in Gladič (1635), ki so sedolovali pri znamenitem Valvazorjevem delu "Ehre des Herzogthums Krain", so bili seveda Prusi, to nam kažejo že njih imena. Nemci so bili tudi umetniki: A. Jerič, J. Kranjski (Craino), V. Bo-

jan (15. stoletje), Budovin (1530), A. Petrak (1540), Janez s Krasa (Giovanni Schiavone del Carso, slikal na papeževem dvoru l. 1560), Fr. Kunavar (1561), M. Plavec, Ferfila, (Minič, Knapič, Kolnik, J. Jancel, M. Planer, G. Kren, J. Skornas, L. Kren, J. Plašičik (delovali za časa protireformacije), Kraker, J. J. Major, T. Jamšek, Fr. Jelovšek (1700), Val. Mencinger (1702), F. Bergant (1720), A. Cebej, F. Tomšič, Fr. Lindar, Fr. Janek, Fr. A. Šega (1711, naslavnejši kolajnar svoje dobe na svetu), A. Pečnik, Fr. Kavčič (1762, slikar evropskega slovesa, ravnatelj dunajske umetniške akademije), Val. Janša, L. Janša (oba profesorja slikarstva na Dunaju), L. Lajer (1727), M. Lajer, J. V. Kaupere (1741), J. B. Potočnik, Št. Dolinar, J. Tomine . . . Pa bodi dovolj teh tujih imen.

Upati je, da nam omenjeni predavatelj v svojem bodočem predavanju dokaže, da nimamo mi svoje glasbe, ne glasbenikov. Tužna nam majka! — S. Z.

KAJ JE REAKCIJA?

Odgovor št. 1.

Reakcija je, če se delavci zatekajo po pomoč in za sodelovanje k tistim, ki jim jo ne morejo in ne smejo dati, tudi če bi hoteli. Reakcija je, če se zametuje delavski list in se podpira med delavstvom protidelavske. Reakcija je, če delavci dajejo vodilna me-

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplem priporočam.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

sta v svojih organizacijah sovražnikom svojih interesov. — *Pik.*

LISTNICA UREDNIKA "VŠČIPCEV".

Ostali odgovori na vprašanja, kaj je reakcija, bodo objavljeni kakor so dospeli.

Clinton. — Psevdoima nisem mogel dobro prebrati. Ena črka je za moje oči nečitljiva. Prosim, popravi.

Moja največja želja v tem letu je, da bi tisti, ki prispevajo v to kolono, rabili kolikor največ mogoče svoja resnična imena. Drugače ljudje mislijo, da pišem vse sam, tega kredita pa nisem deležen. Pišite redno, čimkrajše — vsaka beseda naj bo močna kot železo. In, ako okolščine količkaj dovoljujejo, se podpisite s celim imenom, kakor je zabeleženo v krstnih knjigah. — *Ur. "Vščipcev".*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako četrto nedeljo popoldne. Seja četrto nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrugi, prihajajte redne k sejam in pridobite klubu novih članov!

SEJE KLUBA J. S. Z. V GIRARDU, O.

GIRARD, O. — Seje soc. kluba št. 222 J. S. Z. se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7 uri zvečer v Slovenskem Narodnem Domu. Delavci to je vaša organizacija, pridružite se ji! Naš klub ima tudi lepo zbirko knjig. Izposojajte si jih!

TAJNISTVO.

SLEDITE SVOJEMU NAJBOLJŠEMU UČITELJU.

Najboljša resolucija, ki bi jo mogli sprejeti v začetku leta, je, da se boste varovali napak. Skušnje so najboljši učitelj. Sledite mu. "Tisti ki uboga, gre lahko skozi vsak delček svojega življenja svoboden pred neprilikami," je dejal Cicero pred dva tisoč leti. Ne obotavljajte se vzeti Trinerjevo

grenko vino v slučajih želodčnih neredov, kot so slab tek, neprebava, zaprtje, glavobol in podobno, kakteri zahtevajo zdravilo ki izčišča odvajalne organe in odstrani nevarnost. "New York, dne 3. nov. Na našem potovanju po Zed. državah smo pronašli, da nam je potrebno lahko laksativno sredstvo, in ko smo jih več preizkusili, smo začeli vporabljeni Trinerjevo grenko vino. Odgovarjalo je namenu teko zelo, da smo ga rabili ves čas z najboljšim rezultatom. A. Perner, načelnik, A. C. Sparta, Praga, Češkoslovaška." Če vam vaš lekarnar ne more postreči, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

RAZLOGI

ZAKAJ BI MORALI POSLOVATI Z NAMI!

Kapital \$1,600,000.00, rezerva \$400,000.00

Imovina \$19,000,000.00

Smo član Federalne Rezerve Banke katere aktiva znaša \$717,423,000.00

Smo pod nadzorstvom državnih organov

Smo pod nadzorstvom Chicago Clearing House

Poštni hranilni oddelek vlaga denar pri nas

Okraj Cook ima vloženi denar pri nas

Naša Banka je poznana tukaj in onkraj morja

Radi teh razlogov zasluži naša banka vašo naklonjenost, brez razlike kje stanujete. V vaš prid je, da pričnete pri nas s hranilnim ali čekovnim vlaganjem; da kupite hipoteke (mortgage) ali bonde; da pošiljate denar v stari kraj; da kupite parobrodne listke, ali se poslužite tega zavoda v kateremkoli drugem bančnem poslu.

Drago nam bo, ako stopite z nami v trgovske zveze.

Največja slovanska banka, zgrajena na principu opreznega in iskušenega bankirstva.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Največja slovanska banka v Ameriki.

Kupujte pri nas hipotečne bonde, kateri vam bodo prinašali visoke obresti